

mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1971 METAI
GEGUŽĖS MĖNESIO 8 D. / MAY 8, 1971
PART TWO NR. 108 (19)

Šiame numery

NESTUMKIME KULTŪROS TIK ANTRA-
EILĖN POZICIJON.
JUCEVIČIAUS TAUTOS SĄVOKA IR
NENAUDĖLIAI LIETUVIAI.
DR. PRANAS SKARDZIUS ISEIVIJOJE.
PAUL CEZANNE PARODA CHICAGOJE.
JONAS AISTIS APIE VYTAUTĄ SIRIJOS
GIRĄ.
DANGUOLĖS SADONAITĖS EILERASTIS.
KOVOS SU LENKAIS PRIEŠ 50 METŲ:
ZELIGOVSKIO PUOLIMAS.
SPARTUOLISKAI ISKEPTA JURGIO
GLIAUDOS KNYGA.
GYVATARO APOLOGIJA.
NAUJI LEIDINIAI.
KULTŪRINĖ KRONIKA.
MOTERŲ GYVENIMAS.

Jucevičiaus tautos sąvoka ir nenaudėliai lietuviai

KĘSTUTIS GIRNIUS

Feliksas Jucevičius, TAUTA TIKROVĖS IR MITO ŽAISME. Spaudė Immaculata spaustuvė Putnam, Connecticut, 1970 m. Leidėjas nepažymėtas. Knyga 175 psl., kaina \$3.00, gaunama ir "Drauge".

Su džiaugsmu paėmiau ir pradėjau skaityti kunigo Felikso Jucevičiaus knygą "Tauta, tikrovės ir mito žaisme". Dar daugiau pradžiugau, kai autorius lyg ir pradžioje pažvelgti į tautą "naujomis akimis" (p.12-16), kaip Galileo ir Einstein, išvydę naujai fizikos pasaulį. Bet džiaugsmas greitai pradėjo slūgti, nes pačioje pradžioje Jucevičius teigia, kad "kai kurie Galileo bendralėiai atsisakė griežtai žiūrėti per jo padarytą teleskopą, nes jiems buvo savaime aišku, kad per jį nieko naujo negalima pamatyti. Galileo negali matyti tai, ko nematė Aristotelis ir Platonas." (p. 11-13).

Visas Vakarų pasaulis merdėjo iki šešiolikto šimtmečio, kai atsirado Galileo, Kepler ir kiti astronomai. Šitokius teigimus randame silpnose mokslo istorijose, bei pradinuose fizikos vadovėliuose. Bet jie neteisingi, arba bent klaidingi, be kvalifikacijų, nes, Duhem paskatinti, mokslo ir filosofijos istorikai dabar mažiau ar daugiau sutinka, kad Buridan, Oresme ir kiti panašūs, taip pat kritikavę Aristotelį, turėjo "impetus" teoriją, kuri fizikai laiko Galileo svarbiausia įnašu; taip pat daugybė Koperniko ir Galileo argumentų daugiau remiasi aristoteliškais argumentais negu pats Aristotelis.* Šie komentarai pridėti, norint parodyti, kad ir "mitų" demaskuotojai gali taip pat įsivelti į "mitus".

Tiesa ir tikrovė

Tęsdamas savo įvadą, Jucevičius teigia, kad "Tiesa yra tikrovė. Kai kalbu apie tiesą, tai turiu mintyje ne tik loginę ar estetinę, ar matematinę, bet visas šias tiesas kartu, t.y. yra tikrovės tiesa". "Mes turime save ir pasaulį matyti ne iliuzinėje, o realioje perspektyvoje. Man realus yra tas pats kaip racionalus, kritiškas, reliatyvus". "Tauta yra laiko pastatytas klausimas, ir todėl neverta ieškoti galutinų atsakymų į tautinius klausimus, nes laikais niekad nepasisako galutinai".

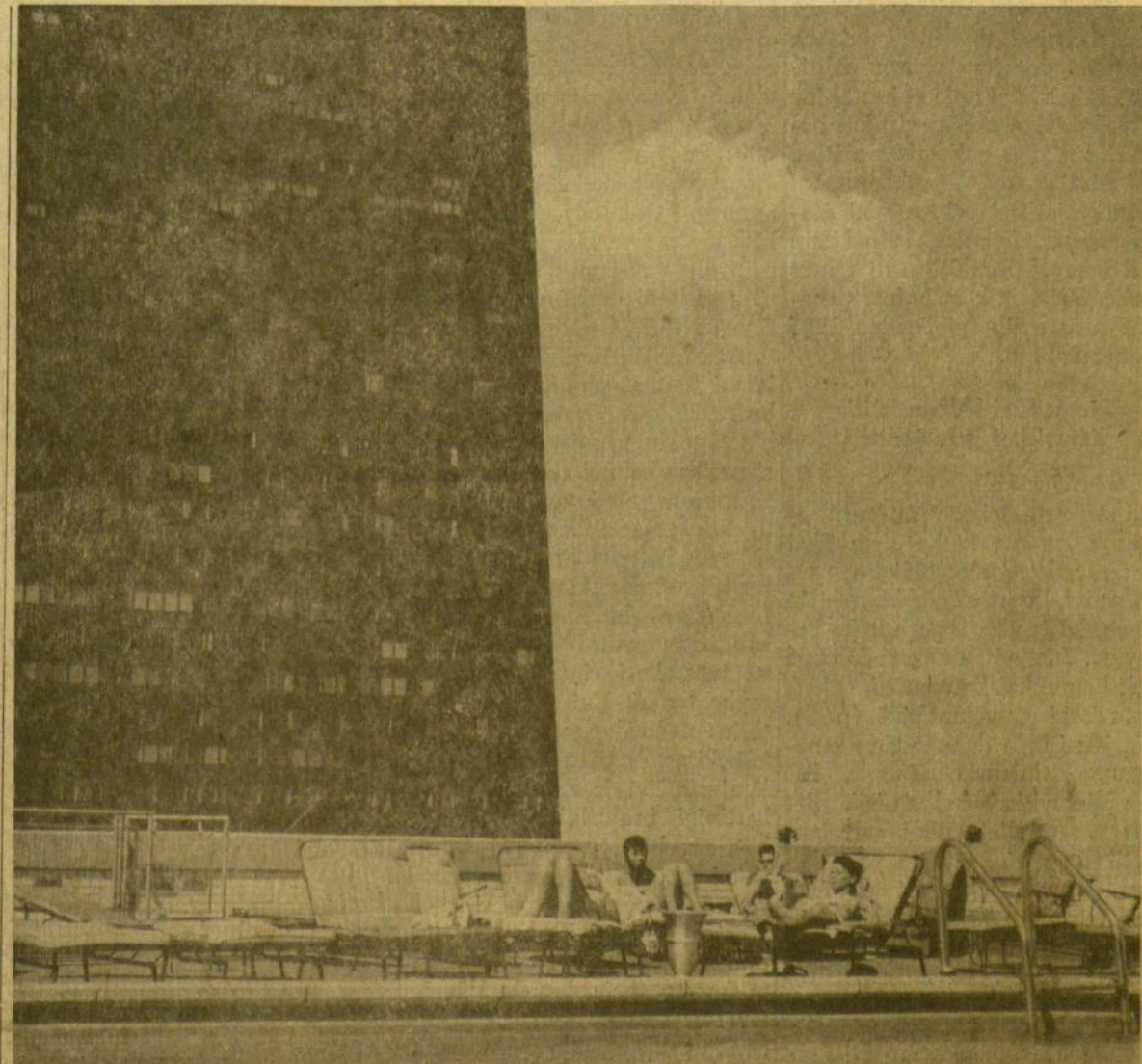
Šitie pasisakymai gan gražiai skamba, bet ką jie reiškia, ar jie teisingi? Pažvelkime į pirminį. Pirmiausia, teigimas yra

klaidingas, nes tikrovės tiesa neišsemia loginių, matematinių, ir estetinių tiesų. O estetinės tiesos priklauso vertybių sferai, ir jų statusas yra ypatingas. Jucevičius turėjo teigti "ir visas kitas tiesas kartu" vietoj "bet visas šias tiesas kartu". Jei šito nenorėjo pareikšti, tai jo sakinyje lieka beviltiškai neaiškus. Bet ką gali reikšti "tiesa yra tikrovė"? Kitaip sakant, tiesos ir tikrovės sutapatinimas. Žmogžudystės, karai, žmonių nejaudumas kitiems, žmonių tikėjimas ir "mitus" yra nepaneigiamos tikrovės dalys. Bet jeigu jie yra, tai nepadaro juos dar tiesa. Jucevičius neturi atsisakyti moralinės tiesos sąvokos, nes, šitai padaręs, jis logiškai priverstas priimti viską, kas atsitinka, atsitiko, ir todėl visa kritika pasidaro beprasmiška. Apskritai kalbant, tiesos ir tikrovės sąvokų vartojimas be jokių apribojimų dažniausiai reiškia, kad jų vartojas nėra problemos apgalvojęs ir savo nesupratimą stengiasi šitaip paslėpti.

Tarp tiesos, istorijos ir filosofijos

Antri du pasisakymai šiek tiek išryškina Jucevičiaus hegelinę tiesos ir istorijos sąvoką, tai yra galvojimą, kad sąvokos suprantamos tik istorinėje plotmėje ir kad jos nesuprantamos, jei istorinė perspektyva užmiršta. Čia nėra vietos plačiau padiskutuoti hegeliui, bet praverstų duoti bent keletą pastabų. "Kritikų" yra visokių, nuo New Left iki Spiro Agnew, nuo komunistų iki kapitalistų, visi kritiški, bet kurie teisingi, tai sunku nuspėti. Taip pat su racionalumu. Tad Jucevičiaus "realumas" lieka neaiškus.

Po šių pastabų, reikia pažiū-

Daugoralinė XX amžiaus romantika.

Nuotrauka Jono Dovydeno

rėti platesnes Jucevičiaus teorijas. Trumpoj recenzijoje nėra vietos jų visų paanalizuoti, tad ribojuos, išskeldamas Jucevičiaus pagrindinius istorinius ir filosofinius teigimus. Filosofijoje stengiuosi riboti tautos sąvoką, o istorijoje liesiu vien pasisakymus apie lietuvių elgesį vienu ar kitu istoriniu atveju. Tikiu, kad suprantame, jog šių pagrindinių sąvokų išryškimas parodys, kad Jucevičius jas vartoja klaidingai, tad ir kiti jo teigimai yra taip pat nepateisinami. O namas, pastatytas ant silpnų pamatų, sugriūva.

Sąvokos ir jų interpretacijos

Tad keletas minčių apie Jucevičiaus naudojimą tautos sąvoką. Jis teigia, kad dažnai tautos

reikšmė yra "priklauštyti kuriai nors tautai reikšmę gyventi tam tikroje vietoje, kalbėti tam tikrą kalbą, turėti tam tikrus rasiškus bruožus" (p.20). Bet teisingai atmesdamas šią tautos sampratą, Jucevičius per toli nužengia, klaidingai tikėdamas, kad šios sąvokos atmetimas reikalauja visų šių bruožų neigimo, ir jis neatiskiria pačios minties nuo to, kaip jos šalininkai stengiasi ją įgyvendinti. Jei Jucevičius be rezervų priimtų šitokį argumentą, tai ir Kristaus pamokymai būtų klaidingi, nes religiniai fanatikai juos iškreipia, žmones žudydami jo vardu. Aišku, Jucevičius šito

negali priimti. Todėl reikia pripažinti, kad turėtų daryti skirtumą tarp sąvokų bei teigimų ir skirtingų žmonių interpretacijų. Vėl reikia priminti, kad net ir kilniausios mintys gali būti išpriešvartaujamos.

Teigimai ir mįslės

Dabar pažiūrėkime į vieną iš svarbiausių Jucevičiaus teigimų. "Kraujas, kalba ir žemė yra sąlygojantys, o ne apsprendžiantys veiksniai. Aišku, jie labiau sąlygoja primityvias tautas, kurios yra vos išėjusios iš urvų ir miškų. Kai jos pasiekia aukštesnį civilizacijos laipsnį, tai šių veiksmų įtaka sumažėja" (p. 27-28). Pirmiausia, reikia pastebėti, kad teigimas apie istorinių tautų išsivystimą prieštarauja paties Jucevičiaus pavyzdžiui. Teigiama, kad romėnai ir graikai neturėjo tautos sąvokos, kaip kad ją vokiečiai ir dabartiniai rusai turi. Čia tai jau aiški klaida. Bet, gal būt, Jucevičiui ką nors naujo reiškia "civilizacija"? Jei taip būtų, tai turėtų knygoje pasisakyti, o ne laukti, kad mes jo mįslės vėliau spręstume.

Toliau Jucevičius teigia, kad ne teritorija, bet sugyvenimas užtikrina vieningumą. Čia — tiesa. Bet su kuo sugyvenama? Pirmiausia su tais, su kuriais susitinkame. Net šiame amžiuje tai tiesa. O prieš šimtą metų su kuo galėjo žmonės sugyventi? Absurdas būtų tikėti, kad Lietuvos ir Ispanijos muzikai būtų sugyvenę. Savo teorijai paremti Jucevičius pamini, kad žmonės nekenčia tų, kurie kitaip galvoja. Čia vėl yra tiesa. Bet reikia taipgi pastebėti, jog, kada išskyla bendras klausimas, kaip yra aiškus tautinis reikalas (kaip Simo Kudirkos įvykis), tai vis tiek lietuvių gretos susivienija. Būtų tikrai keista, kad kritiškuo ir objektyvumo

Kosmopolitinė Amerika. Kuris iš tų veidų yra lietuvis?

Nuotrauka Jono Dovydeno

(Nukeita į 2 psl.)

*) Pažiūrėkite — E. J. Dijksterhuis, *The Mechanization of the World Picture*, Oxford University Press, 1961, ir Ernan McMullen (ed.), *Galileo: Man of Science*, Basic Books, New York and London, 1967.

P. Mln.

AŠ NORIU IŠ IMPRESIONIZMO PADARYTI KĄ NORS MASYVAUS IR TVIRTO

Paul Cezanne parodos Chicagos Meno institute proga

Šiuo metu iki gegužės 16 d. Chicagos Meno institute vyksta didžiojo prancūzų dailininko Paul Cezanne meno kūrinių paroda. Šioje parodoje yra išstatyti 31 aliejus ir 46 akvarelės iš įvairių dailininko gyvenimo laikotarpių.

Pau Cezanne, (1839-1906) gimęs pietų Prancūzijoje Aix-en-Provence, bankininko sūnus, su savo geriausiu jaunystės draugu, rašytoju Emile Zola, išvyko į Paryžių. Cezanne, neišlaikęs įstojamųjų egzaminų į Ecole des Beaux-Arts, įstojo į Ecole Suisse. Draugas Zola pralenkė jį, garsėdamas savo knygomis, kai tuo tarpu Cezanne piešė niekieno nepastebėtas, neišgarsintas. Jo draugas Zola parašė romaną "L'Oeuvre", kuriame vaizduoja dailininką, tapantį prieš tų laikų populiarių žmonių meno skonį bei to meno supratimą. Romano herojus buvo atpažintas kaip tik Cezanne, kuris, dėl to labai įsižeidęs, parašė autoriui Zola mandagų laišką, padėkdamas už atsiųstą knygą, bet daugiau su juo Cezanne nebekalbėjo, baigdamas draugystę visam gyvenimui.

Paryžiuje Cezanne, susipažinęs su impresionistais dailininkais Monet, Renoir ir Pissarro, dalyvavo su jais bendrinėse parodose, bet susilaukęs iš žiūrovų ir kritikų vien pažuokos už savo originalius kūrinius, dailininkas visiškai pasitraukė iš viešojo gyvenimo, sugrįždamas į savo gimtinę pietų Prancūzijoje.

Paul Cezanne

Judas's laikrodinis

Dailininkas Cezanne, pasitraukęs nuošalumon, kritikų netrukdomas, ramiai savo studijoje ieškojo teorijų savo menui išreikšti. Cezanne nesutiko su impresionistais, kurie piešė gamtą, pagaudami patį pirmą jos išpuolį. Jam nepatiko jų spalvos, kurios mirgėtos mirgėjo įvairių spalvų stiprumu, nustelbdamos net žmogaus vaizduojamą figūrą. Nors impresionistų paveikslai žavingai blizgėjo, tačiau Cezanne'ui jie buvo netvarkingi ir neaiškūs savo kompozicija. Cezanne netikėjo į impresionistų to momento, praeinančią, krentančią ant piešiamojo daikto šviesą. Jam nebuvo pilkų, debesuotų dienų, nebuvo sezoniniai pasikeičiančio oro. Jis tikėjo į vienodą, nuolatine, stiprią, aiškia, statiką, belaikę šviesą, nekylančią tik tą momentą iš vieno kokio šaltinio. Cezanne tikėjo, kad paveikslas gali būti nupieštas tikrai linijos, plokštumos ir spalvos santykiavimu. Kiekviena linija yra reikšminga, plokštuma galima išgauti gilumą, ir spalvos jėga galima kaitalioti linijos ir plokštumos kryptį. Jis, naudodamas nutolstančias šaltas spalvas (žalia, mėlyna) ir artėjančias (geltona, raudona) šiltesnias dailininkas randa ne tikai jų

SAULĖ JAUTOKAITĖ

spalvas, valdo savo kūrinių turį ir gilumos perspektyvą. Pasinaudodamas viena spalva, su įvairiais jai charakeringais atspalviais, dailininkas išgauna savo piešiamojo daikto norimą apvalią ir pilną formą, visai atmesdamas įprastinį šviesos ir šešėlio principą. Cezanne, naudodamas savo susirastą charakeringą piešimo techniką, suteikia savo kūriniams, ypač gamtovaizdžiams, nenatūralų, iškraipytą vaizdą ir stiprų atskirų formų išpuolį. Šitas atrodantis iškraipymas paskatino tuometinius žiūrovus manyti, kad Cezanne nemoka nė piešti, o ištikrųjų tai buvo jo savotiškas tapybos būdas.

Kai dauguma impresionistų dailininkų keliavo po kitus kraštus, Cezanne niekad neišvažiavo iš Prancūzijos. Nors jis pinigais buvo aprūpintas savo tėvo, bet dailininkas pasitenkino tik savo gimtine, sakydamas, kad jokia kita vieta nepakeis tos, kurioje aš esu gimęs. Kaip ir dabartinėje Chicagos parodoje matyti, Cezanne temos labai kasdieniškos: gamtos vaizdai, natūrmortai ir portretai. Gamtos vaizdai yra paimiti beveik visi iš jo gyvenamosios apylinkės — pietų Prancūzijoje. Net tą patį vaizdą jis nupiešia iš įvairių pusių. Vėlesnius savo gamtovaizdžius dailininkas

nuotaikas, bet juos piešia su meile ir pagarba, suteikdamas jiems kilnumą. Visuose Cezanne meno kūriniuose, nevarbu, ką jis piešia — gamtos vaizdą, ar natūrmortą ar žmogų, visur jaučiamas pagarba, kilnumas, ramumas, rimtumas ir kartu didelis paprastumas.

Dailininkas Cezanne, nedalyvavęs meno parodose daugiau kaip 20 m., gyvenimo gale suruošė savo parodą. Kaip ir anksčiau, taip ir šioje parodoje, jo kūriniai sukėlė didelę audrą žiūrovų tarpe. Bet buvę jo impresionistai dailininkai draugai pažino Cezanne genialumą ir meistriskumą. pamažu jo kūriniai pradėjo atsirasti pas privačius meno rinkėjus. Cezanne, sulaukęs 67 m., betapant laukuose, užėjus dideliai audrai, sukrito ir mirė.

Cezanne paliko savo kūryba atrastus pradmenis 20-tojo amžiaus menui. Jis, suprastindamas gamtą į geometrines formas, da-

Paul Cezanne (prancūzas, 1839-1906)

Autoportretas

vė naujas idėjas 20-tojo amžiaus dailininkams, kurių pirmtakūnai buvo Picasso ir Braque, pradėjo kubizmą. Dailininkas Cezanne buvo ir

pasiliks muziejaus meininku, nes jis pats sakė: "Aš noriu iš impresionizmo padaryti ką nors masyvaus ir tvirto kaip muziejaus menas".

Bičiulio prisiminimas

JONAS AISTIS

Rašytojui ryšys su tėvyne yra labai svarbus dalykas. Man, nors svetur pragyvenusiam jau didesnę amžiaus dalį, netarpiškas ryšys su gimtuoju kraštu, o ypač su jo kultūriniu gyvenimu buvo ir bus gyvybinis reikalas. Ilgą laiką tokio ryšio neturėjau, bet vieną kartą, jau nikitochruščioviniais laikais, į susirašinėjamą su viena moterim įsiterpė mano senas bičiulis Vytautas Sirijos Gira, ir štai jau bus bene septyniolika metų, kai mudu intensyviai susirašinėjame. Ta mūsų korespondencija yra truputį keistoka. Yra mūsų tarpe daug dalykų, dėl kurių nesutinkame. Kartais net aštriai apsikapojava, bet dėl to nei aš, nei jis neturiva nė mažiausio noro korespondenciją nutraukti. Šių metų pradžioje jis man atsiuntė savo naujausią apsakymų apysakų rinkinį su tokiu įrašu: "Mano nuostriai džiūdam ideologiniam priešiui ir širdingam asmeniškam draugui — Vytautas Sirijos Gira, 17.II. 1971, Vilnius". Iš tikrųjų, šis įrašas yra labai būdingas visai mūsų korespondencijai. Ne su visa kuo sutinkame, tačiau randame formą, kuri mūsų neužgana ir neveda į konfliktą.

Nors Vytautas Sirijos Gira net septyneriais metais už mane jaunesnis, bet rašytojiška karjera jis yra mane pralenkęs: pirmasis jo eilių rinkinys "Golas į ateitį" pasirodė metais anksčiau už mano pirmąją eilių knygą "Eilėraščių". Pradžioje buvo tikrai kepurinė pažintis, bet tolydžio ta pažintis vystėsi į tikrą draugystę: mums buvo malonu susitikti, pasikalbėti, dalintis išpuoliais apie literatūrines naujienas. Politinių pažiūrų jis, manding, labai aiškių tada gal ir neturėjęs, tai buvo teigiamas įspūgis miešioniukas. Jis pats sakosi, kad jo politinės pažiūros išryškėjusios tikrai ispanų piliotinio karo metais, noriu pasakyti, kad tada jis simpatizavo ispanų respublikos gynėjams. Dabar yra nepartinis, tačiau esamos tvarkos nuosaikius simpatikas. Už savo nepartiskumą, manding, moka duoklę, partija savuosius ypatin-gai kelia ir vertina, ir dažnai man tenka pajusti, kad jis vertinamas ne pagal savo nuopelnus...

Vytautas Sirijos Gira

su leidykla dėl romano "Voratinkliai draikės be vėjo" visą dešimtmetį. Ne be ironijos romano aplanke autorius rašo: "Jeigu autorius būtų iš naujo perrašęs šį senokai gimusį romaną, gal būtų, be didelio vargo, keliais plunksnos brūkštelėjimais, būtų pastatydinęs Vilniuje žirmūnus ir nutiesęs troleibus linijas. Tai jam kainuotų žymiai pigiau, negu miesto merui. Ir Palangoje nesunku būtų įrengti restoraną iš stiklo ir plieno, nes tokio restorano romane taip pat nėra. Ir vis dėlto knygos puslapiuose palikta beveik taip, kaip buvo prieš dešimtį metų, kai nebuvo nei Gintaro, nei mini sijonukų, kai ligoninėse grindis plaudavo ne tik chloramino, bet ir karbo-

plio skiediniu, kai nebuvo net tiesioginio susisiekimo Vilnius — Talinas... Nes romano esmė sudaro ne urbanistinės ar buitinės detalės, o žmogaus jausmų lūžiai. Miestai keičiasi žymiai greičiau negu žmonių charakteriai. Ir mano personažai dabartiniam Vilniuje, tur būt, nesielgtų protingiau, kaip anuomet".

Tasai romanas susilaukė, manding, neužtarnautų komplikacijų. Berods 1958 m. buvo paskelbtas "Pergalės" žurnale. Leidykla nesutiko jo skelbti žurnale pasirodžiusioje versijoje ir reikalavo įnešti pataisų, bet autorius su tuo nesutiko. Reikalas leidykloje užtruko iki tol, kol romanas pasirodė rusiškame vertime Maskvoje. "Vagos" leidyklai nieko neliko kito daryti kaip tikrai romaną paskelbti 1968 m. Prie to reiki dar pridėti ir tai, kad kanadiškė "Nepriklausomoji Lietuva" paskelbė romano parafrazę pavadinimą "Voratinkliai nesidraikė be vėjo..." Tai bene bus vienintelis autoriaus kūriny, sudaręs jam tiek nemalonumų...

Bene pats stipriausias Vytauto Sirijos Gira romanai yra "Tai ir viskas", kuriame vaizduojama grįžusio tėvynės lietuvio svetimšalių legiono kario agonija. Romanas išverstas į rusų ir į latvių kalbas. Su tuo romanu beletristas užgožė poetą Vytautas Sirijos Gira paskutiniaisiais laikais su poezija jau beveik nesirodo. Prozoje jis yra daug svaresnis. Turi lengvą ir laisvą pasakojimo ritmą, gerai supintą fabulą, ir beletristikoje yra daug svaresnis negu poezijoje, kur nevengė pozos ir net kalambūry.

Bet man jis buvo ir liko ištikimas draugas. Toks pat, kaip buvo prieš trisdešimtį metų. Artimesni, ar tai iš tingėjimo, ar negalėjimo, mane, sakyčiau, priemiršo, o jis man dažnai į vieną laišką du parašo... Dėl to šiandien aš noriu jį iš savo draugų išskirti, ir pasveikinti šiuo kukliu rašteliu jo šešių dešimtų metų sukakties (1971 balandžio 12) proga. Laiške jam linkėjau parašyti lietuvišką romaną upe, turintį bent tiek puslapių, kiek turi Nemunas kilometrų nuo savo ištakų iki žiočių, ir tą linkėjimą taipgi čia pakartoju...

TETOS IR DĖDĖS

DANGUOLĖ SADŪNAITĖ

1.

Taip, taip —
mes mylėjome jus,
Mano tetos ir dėdės.

.....

Diena susidurdavo su diena,
kai jūs atvažiuodavote pas mus:

nuo Biržų krašto,
(nuo Vilniaus)
ir nuo Sūduvos.

2.

O vėjo Medį!
O lietaus Medį!
O Medį saulės —
ir Medį debesų . . .

Staltiesės bolavo tada, kaip salos.
Ir jūsų mėlė buvo man tokia
apčiuopiama,

Kaip numesti rūbai
ant upės kranto.
(Arba deganti lempa tamsiam kambariui.)

3.

Mes apkabindavome jus
ir pabučiuodavom.

(Teta Matilda, Teta Elizabeta.)

ir pats Žalaušias
iš žalių laukų tada
Priklausė mums.

Ir upė bėgo
anapus sodo,

Kaip greitas,
kaip juodas labai
triukšmingas
Garvežys.

Ir vėjas dainavo,
(kelkėsi!) —
tarytum senas girtuoklis, Vaivada; žmogus
iš anos pusės kalmo — —

4.

(Teta Matilda,
Teta Elizabeta!)

Mes žaidėme su žeme,
kaip su iškimštu paukščiu — —

Ir lietus,
praskubėdavo pro šalį —

(Tas pilkas ir senas — ir labai mylimas tarnas . . .)

5.

Taip, taip mes mylėjome jus, mano
Tetos ir Dėdės.

Per Sekmines —
aukšti balsai, pasigirsdavo medžiuose — —
Dangus kvepėjo, kaip leivos žiedas.

6.

Kai jūs atvažiuodavote pas mus:

nuo Biržų krašto,
(nuo Vilniaus)
ir nuo Sūduvos.

Teta Matilda!
Teta Elizabeta!

7.

Gėlė grojo garsiau, negu miesto orkestras.
(Vienas obuolys perpildydavo sodą!)

Ir medis,
ak, medis —

tapo tučtuojau
pakeltas
į riterius.

8.

Taip, taip —
mes mylėjome jus:

Teta Gertruda,
Teta Elizabeta.

Ir joks judesys vėjo medžiuose,
Neprilygdavo judesui
jūsų rankų . . .

.....

Diena susidurdavo
su diena.

Kovos su lenkais prieš 50 metų Želigovskio puolimas

Trumpa istorinė 1920 metų karo veiksmų apžvalga

(Tęsinys iš praėjusio šeštad.)

Vidaus ir užsienio politikos srityje

KAZYS ALISAUSKAS

Patyloms vykdomas rugsėjo 22 d. katastrofos kaltininkų ieškojimas greitai nurimo, kaltininkų nesuradus. Tiesą pasakius, jų buvo ieškoma ten, kur neįmanoma buvo surasti. Ieškojo tie, kurie ir patys buvo kalti. Tačiau Lietuvai grėsė naujas pavojus, tad ir kaltininkų ieškojimas turėjo prilti.

Užsienyje, ypatingai santarvės valstybių sostinėse ir Tautų Sąjungoje, lenkų diplomatija išvystė stiprią akciją prieš Lietuvą. Kaltino Lietuvą susidėjimu su bolševikais, veikimu drauge su jais prieš Lenkiją, neutraliteto nesilaikymu ir t. t. Reikėjo gintis ir įtikinti pasaulį, kad ne vien tik lenkų tiesa ir teisė, bet yra ir lietuvių tiesa ir teisė. Į darbą užsienio politikos srityje buvo paimti visi tinkami asmenys, kuriuos tik lietuviai turėjo tuo metu. Užsienio reikalų ministeriu buvo J. Purickis. Tautų Sąjungoje Lietuvos reikalus vykusiai gynė prof. A. Voldemaras. Stipriai supintuose, apgaulinguose bei suktuose Lietuvos ir Lenkijos ginčo klausimuose, sprendžiant juos derybose, lietuviai niekad nepralaimėdavo. Lietuvos atstovai-diplomatams visuomet buvo gerai pasirodę (žiūr. Lossowski, Stosunki polsko-litewskie v latach 1918-1920).

Lietuvoje visu pakraipų spauda ir pavieniai asmenys, išvystę stiprią akciją, organizuotais, teikti pagalbą kariuomenei ir gintis nuo priešo. Pavojui gresiant, vis dėlto lietuviai sugeba vieningai ir darniai veikti.

Netikėtas gen. L. Želigovskio puolimas

Sąlygos avantiūrai buvo palankios. Lenkų frontas slinko vis tolyn nuo Vilniaus į rytus. Derybos lenkų su bolševikais Rygoje vyko sėkmingai. Sovietų Rusijos padėtis buvo sunki ir ji nuolat dar sunkėjo. Išseko visi karo reikmenys: ginklai, šaudmenys, medžiagos, maistas, rūbai ir t. t., krašte vyko nuolatiniai sukilimai. Vėliau, karui pasibaigus, paskelbtomis žiniomis paaiškėjo, kad rusams - bolševikams buvo tebelikę tik menki išteklių trupiniai karui tęsti vieną ar du mėnesius. (Žiūr. Kukurin ir Mielikov, Wojna s bielo-polakami, 1925.). Rusijos pietuose dar veikė Sovietų Rusijos mirtinas priešas generolas Vran gelis. Tad Rygos derybose Sovietų Rusija darė nuolaidas, troško taikos.

Lenkijos vidaus padėtis buvo nepalagingai geresnė. Po pergalės prie Vyslos, Lenkijos karių ir gyventojų nuotaika buvo gera. Parama karo reikmenimis teikdavo santarvės valstybės: ginklus, rūbus ir net maistą. Tačiau per veik 2 metų intensyvią karą su rusais - bolševikais, Lenkija turėjo apie 100-000 vyrų vien žuvusių. Jaunai valstybei tai buvo dideli nuostoliai. Santarvės valstybės ragino Lenkiją derėtis ir taikintis. Preliminarinė lenkų su bolševikais taikos sutartis buvo pasirašyta Rygoje spalio 12 d.

Laisvų jėgų J. Pilsudskis turėjo pakankamai daug, tad rizikavo pasinaudoti proga. Rugsėjo 29-31 d. J. Pilsudskis su gen. L. Želigovskiu buvo aptarę "sukilimo" ir žygio į Vilnių metmenis. Spalio 1 d. prasidėjo lenkų kariuomenės dalių žygiui į Vilnių telkimas. Spalio 2 d. J. Pilsudskis apžiūrėjo lietuvių-gudų diviziją, stovinęją į šiaurę

nau Lydos, skirtingai žygiui į Vilnių. Joje buvo apie 6,000 dur-tuvų (reikia rikiuotės karių -kovotojų). Apie žygį į Vilnių niekam nebuvo sakoma, viskas buvo laikoma griežtoje paslapytyje net ir nuo savo dalių vadų iki pat paskutinės dienos. Gen. L. Želigovskis iš jam skirtų dalių sudarė: dvi pėstininkų brigadas Varanavas - Benekainys apylinkėje ir vieną mišrią majoro Koscialkovskio rinktinę Eisiškių apylinkėje. Viso žygio pradžioje gen. L. Želigovskis savo valdžioje turėjo: 16 pėstininkų batalionų, 5 kavalerijos eskadronus, 36 lauko patrankas, 8 sunkias patrankas, 139 kulkosvaizdžius ir keletą šarvuotųjų (žiūr. Kpt. Waligora, Mūsų Žinyras Nr. 79, Kaip Želigovskis užėmė Vilnių, vertimas). Vėliau, Vilniaus miestą užėmus, Želigovskio armija buvo sustiprinta, kavalerija ir pėstininkais, bet daugiausia kavalerija, jos suorganizuota net dvi brigados.

Spalio 6 d. lenkai didelėmis jėgomis puolė mūsų sargybas, esančias į rytus nuo Eisiškių ir tarp geležinkelio linijų, Vilnius - Lyda ir Vilnius - Maladecina.

Ladigos stėjo gen. S. Žukauskas.

Spalio 7 d. gen. L. Želigovskis išleido operatyvinį įsakymą žygiui Vilnių užimti; viskas turi būti paruošta iki spalio 8 d. 6 val. ryto. Sužinoję apie žygį, kai kurie karininkai, ypatingai artilleristai, pareiškė nepasitenkinimą, jog jie nemori būti "maištininkais". Nepasitenkinimas buvo stiprus, ir Želigovskis turėjo apie tai tuoj pranešti J. Pilsudskui. J. Pilsudskis į šį reikalą tiesiogiai kištis nenorėjo. Reikalingą sutvarkyti pavedė generolui Sikorskui. Naktį iš 7 į 8 d. gen. Sikorskis atvyko į Varanavą ir paaiškino, kad tai yra politinis manevras, daromas su vyriausio karo vado žinia ir kad "tai reikia atlikti". Karininkai nurimo, ir gen. L. Želigovskis įsakė operatyvinį įsakymą vykdyti. Kareiviams tačiau nieko netuvo aiškinama ir sakoma. Tokias žinias suteikė kpt. Waligora (žiūr. Mūsų Žinyras Nr. 79, "Kaip Želigovskis užėmė Vilnių", vertimas). Tačiau vargiai tuo kpt. Waligoros aiškinimu galima pilnai tikėti, kad tai buvo vien garbės (nenoras būti "maištininkais") reikalas. Yra seniai visiems žinoma, kad daugelis lenkų inteligentų simpatizavo

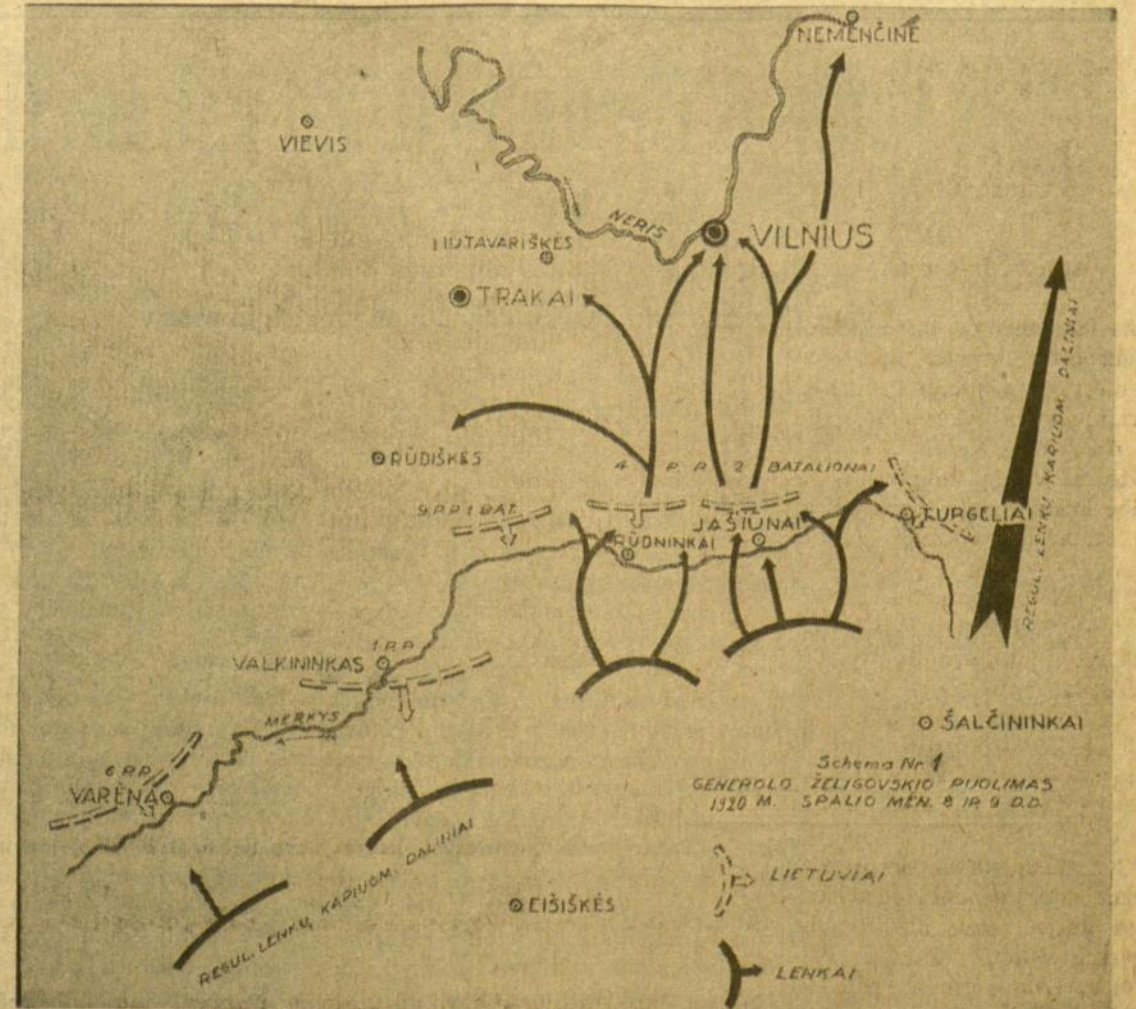
jų sudėties. Viso ten tuo metu buvo: 7 pėst. batalionai, 2 lauko artilerijos baterijos ir 3 kavalerijos eskadronai.

Spalio 8 d. anks i rytą gen. S. Žukauskas tuoj gavo žinią, kad lenkai pradėjo puolimą į vakarus ir į rytus nuo geležinkelio linijos Vilnius - Lyda. Jis nusprendė ginti Vilnių ir davė atitinkamą įsakymą.

Pozicija prie Rudnikų, Jasiūnų ir Turgelių, pagal Merkio upę — 25 kilometrai į pietus nuo Vilniaus miesto, buvo užimta mažomis jėgomis. Lenkų puolimui prasidėjus, gen. S. Žukauskas įsakė karn. J. Variakojui paskubomis geležinkelio pusių dar vieną batalioną. Tad prie Merkio upės pozicijoje Vilnių gynė: du pėstininkų batalionai 4 pėst. pulko, vienas batalionas 9 pėst. pulko, 1 raitininkų eskadronas ir 1 lauko baterija.

Gen. S. Žukauskas nesitikėjo, kad pavyks lenkus sulaikyti prie Merkio, tad sudarė ir antrą gynimosi liniją pagal Vokės upelį: Baltoji Vokė - Barkiškes - Dusinėliai - Daržininkai - Gri-gaičiai. Ši pozicija yra 10-12 kilometrų nuo Vilniaus miesto. I divizijos vadui gen. St. Nastopkai įsakė tuojau šią poziciją užimti (žiūr. J. Petraitis, Laisvę ginant, psl. 186).

Vidudienyje, tą pat dieną, t. y. spalio 8 d. gen. S. Žukauskas gavo daugiau žinių iš fronto apie priešo jėgas ir puolimo kryptis. Tuoj suprato, kad len-

Lenkų generolo Želigovskio 1920 m. spalio mėn. 8 ir 9 d. puolimo schema

nes ji stovėjo Suvalkuose, kur frontas buvo ramus.

Šiuo antruoju operatyviu įsakymu gen. S. Žukauskas tiksliai pramatė priešo tikslus ir įvykių eigą ateityje, tad nebuvo daugiau jokių didesnių netikėtumų.

Prasidėjo Vilniaus miesto evakuacija. Nuotaika visų lietuvių buvo neįtikėtina. Visi suprato, kad grėsmė yra reali ir didelė. Jokio niurnėjimo bei priekaištų vyriausybei ir gen. S. Žukauskui neteko girdėti, jų nebuvo.

Lenkai puolė keleriojai didesnėmis už mūsų jėgas Jasiūnai - Rudnikai riboje. Želigovskio armijos sparnus saugojo lenkų reguliari kariuomenė (nepriklausanti "maištininkams"), tad jo jėgos galėjo puolimą vykdyti suteiktomis jėgomis — koncentriškai.

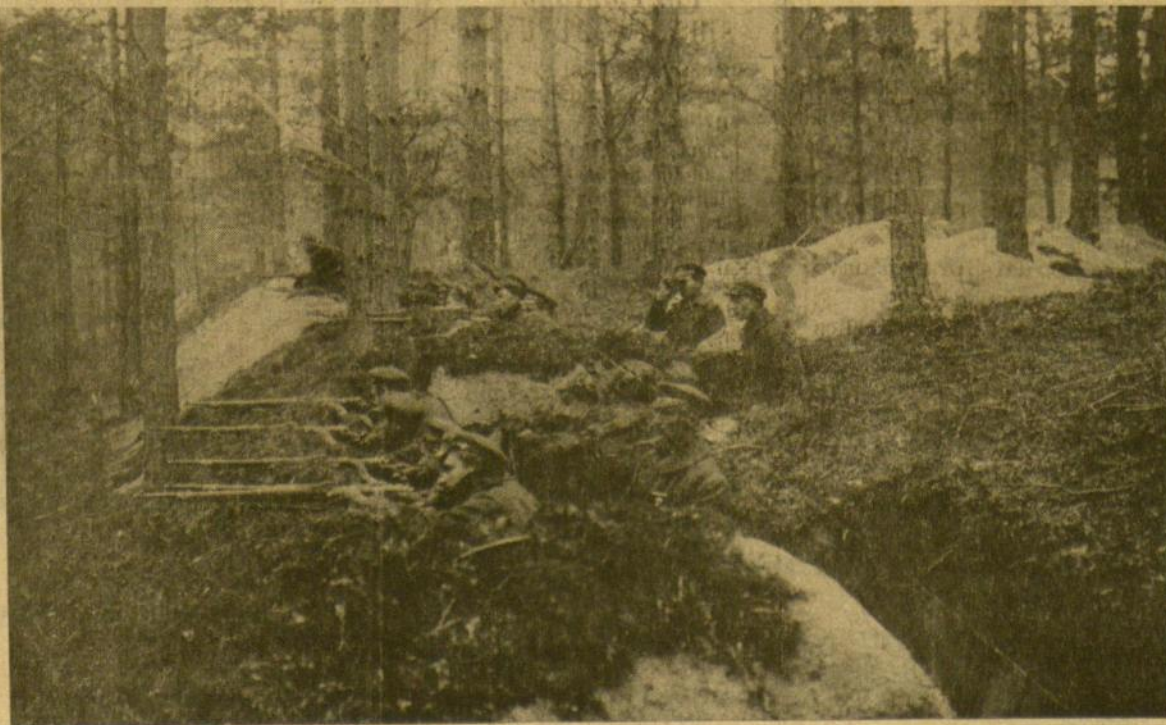
Spalio 8 d. apie 16 val. lenkai perėjo Merkio upę, tebeliko neužimti tik Jasiūnai, kur karn. J. Vidugiris ir karn. J. Andra-

šūnas (4 pėst. pulko batalionų vadai) stipriai priešinosi. Vakarop jie pasitraukė. Lenkai nakvojo Parudaminys - Papiškės riboje. Lietuviai pasitraukė į antrąją gynimosi ribą, ruošėsi čia gintis.

Spalio 9 d. vyko kautynės jau šioje riboje. Lenkai, turėdami jėgų persvarą, apėjo mūsų pozicijų sparnus ir privertė pasitraukti. Vidudienyje lietuviai paliko Vilniaus miestą. Kai ku-

rios kariuomenės dalys pasitraukė, miestą aplenkdamos. Mieste kautynių nebuvo. Apie 15-16 val. lenkų priekinės dalys priėjo prie miesto ir netrukus miestą užėmė.

Išvykstant iš Vilniaus, miesto valdymas buvo patikėtas prancūzų karinės misijos viršininkui Lietuvoje, plk. Reboul. Jo žinioje buvo palikta ir viena nedidelė kuopa kareivių. Prie prancūzų (Nukelta į 5 pusl.)

Mūsų kariai 1920 metais Vilniaus krašto miškuose pasirengę sutikti puolančius lenkus. (Iš Br. Kvickio archyvo)

Mūsų sargybos pasitraukė. Lenkai kai kuriose vietose perėjo Salčios upelį ir užėmė vietas: Butrimonys (Eisiškių apskr.), Gerviškes, Benekainys ir Kau-lėliškės. Pasitraukusios lietuvių sargybos užėmė Stasylos geležkelio stotį ir eilę kaimų prie Salčininkėlių ir Toboriškės.

Šiuo mažu puolimu gen. L. Želigovskis pasistengė užimti išieties ribą tikrajame puolime, t. y. prieiti kiek galima arčiau prie Vilniaus, kad paskui, puolant vienu šuoliu, būtų galima greitai užimti patį miestą. Tad Želigovskio karo veiksmų pradžią reikia laikyti spalio 6 d., bet ne spalio 8 dieną.

Kaip kad liudija 1920 m. Generalinio štabo pranešimai (žiūr. Karys Nr. 40-41, 1930 m. psl. 786), kariuomenės vadovybė žinojo, kad lenkai yra sutelkę gan dideles jėgas Varanavas - Benekainys apylinkėje, tačiau nieko nedarė šio baro, kuris buvo silpnai pridengtas, nesustiprino. Manau, nesustiprino dėl to, kad jėgų turėta mažai. Antra vertus, tikėtasi, kad derybos Suvalkuose baigsis pastovia taika; armijos vadai tuo laiku pasikeitė, vietoje plk. ltn. K.

lietuviams, draugavo su lietuvišiais, nors politinės pažiūros Lietuvos reikalais buvo ir skirtingos. Tad tenka manyti, kad buvo tokių, kurie nenorėjo galutinai lenkų ir lietuvių santykius padidinti.

Žygį Želigovskis pradėjo, kaip buvo savo įsakyme nurodęs. Prasidėjus žygiui, spalio 8 d. Želigovskis išleido įsakymą "Vidurinėsios Lietuvos kareiviams ir gyventojams". Paskelbė, kad sudaroma "Vidurinioji Lietuva" ir pasiskelbė "Vidurinėsios Lietuvos vyriausiu karo vadu."

Priekinės saugos lietuvių sargybų liniją lengvai perėjo, bet prie Merkio upės, kur buvo lietuvių pagrindinė pozicija, lenkai sutiko stiprų lietuvių pasipriešinimą.

Vilniaus miesto gynimas. pasitraukimas ir Želigovskio puolimas buvo didžiulė staigmena lietuviams. Gen. S. Žukauskas, perėmęs vado pareigas, rado Lietuvos kariuomenės išdėstymą tokį, kad trumpu laiku negalėjo sutelkti didesnių jėgų Vilniaus miesto gynimui. Par-naudojo tik Vilniaus apylinkėje esančius 4, 7 ir 6 pėst. pulkus, kurie buvo toli gražu nepilnos

kai vykdė didelį puolimą, jų užsimojimai yra dideli, ne vien tik Vilniaus miestas. Todėl jis dalinai pakeitė sprendimą ginti Vilnių, nepakartojo rugsėjo 22 d. klaidos, nepririšo dalių ir dalinių prie vietos ir nesuvaržė vadų iniciatyvos. Leido dalių vadamams spręsti ir veikti savarankiškai. Tą pat dieną 14 val. jis įsakė:

I divizijos vadui gen. St. Nastopkai (4, 7 ir 9 pėst. pulkai), gavus įsakymą trauktis į šiaurę per Nerį ir užimti poziciją: Riešė - Papiškės riboje (10-12 km. į šiaurę nuo Vilniaus).

III divizijos vadui mjr. Ignui Musteikiui (1, 3 ir 6 pėst. pulkai), užimti ir gintis: Valkininkai - Jurgelionys - Ligainės - Vokė riboje.

Jeigu priešas toliau pultų, ir negalima būtų laikytis, gen. St. Nastopkai trauktis keliu Mailiogiaga - Širvintos ir mjr. Ig. Musteikiui tarp geležinkelio Vilnius - Kaunas ir Varėna - Alytus (žiūr. J. Petraitis, Laisvę ginant, psl. 187).

Generaliniam štabui įsakė iš Vilniaus persikelti į Kauną.

II divizijai (2, 5 ir 8 pėst. pulkai), nebuvo duotas uždavinys,

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ DOVANAS Į LIETUVĄ
IR VISAS USSR DALIS,
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI ŽINOMOS
FIRMOS
PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
(LICENSED by Vnešposyltorg)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA
1776 Broadway, New York, N. Y. 10019
Tel. — 581-6590; 581-7729

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi maitai apmokami mūsų įstaigoje, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynę ir kitų daiktų.

Firma - skyriai atidaryti kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 valandos ryto iki 4 valandos popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1586 BEDFORD AVE.	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	378 MARKET STREET	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	40 WHITEHEAD AVENUE	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	DE 5-1654
LOS ANGELES 4, CAL.	159 SO. VERMONT AVENUE	HU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLET STREET	DI 2-4240
BUFFALO 12, NEW YORK	701 FILLMORE AVENUE	565-6780
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAN AVENUE	249-6216
HARTFORD 4, CONN.	122-126 HILLSIDE AVENUE	HE 5-6368
JERSEY CITY, N. J.	219 MONTGOMERY ST.	475-9746
SYRACUSE, N. Y. 13204	515 MARCELLUS STREET	PR 1-0696
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	365-6740
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAN AVENUE	AN 8-1120
SO. BOSTON, MASS.	394 W. BROADWAY	EX 2-0306
TRENTON 10, NEW JERSEY.	1152 DEUTZ AVENUE	881-8997
RAHWAY, N. J.	47 E. MILTON AVENUE	

KOVOS su lenkais

(Atkelta iš 4 psl.)

žų karinės misijos buvo prikomandiruotas krašto apsaugos ministro atstovas karin. R. Liormanas. Po kelių dienų jie visi parvyko į Kauną.

Užėmęs Vilnių, Želigovskis pasiskelbė spaudoje ir per radiją, kad sudaręs "Vidurinę Lietuvą"; kad yra sudaryta vykdomoji komisija "Vidurinės Lietuvos" teritorijai valdyti; kad vykdomoji komisija nepripažįsta Lietuvos (Kauno) vyriausybės ir kad bus sušauktas Vilniuje seimas. Želigovskis pasiūlymą vyriausybės karo vadu. Tą pačią dieną lenkų generalinis štabas Varšuvoje paskelbė žinią:

"Gen. Želigovskis, nepaisydamas sutarties dėl demarkacijos linijos, savo atsakomybę paėmė Vilnių" (žiūr. J. Peirutis, Laisvę ginant, psl. 193 ir Kpt. Waligora).

Nors Lenkija tuoj paskelbė, kad Želigovskis esąs maištininkas, tačiau laikė jį savo globoje ir teikė jam medžiaginę, teisinę ir politinę paramą.

Želigovskio žygis buvo netikėtas ne tik lietuviams, bet ir Vakarų Europos politikams, kurie stengėsi stabilizuoti Lietuvos-Lenkijos santykius. Visi jie pasmerkė Želigovskio avantiūrą, stengėsi ją likviduoti, tačiau nepavyko — jėga dominavo.

Kariuomenės didinimas

Dar rugpjūčio ir rugsėjo mėn. 1920 metais buvo pašaukta į kariuomenę nežymus kiekis vyrų. Kariuomenė, nors ir pavėluotai, buvo didinama. Naujos kariuomenės dalys nebuvo steigiamos, pašauktieji buvo pasiųsti į jau esamas kariuomenės dalis papildymui.

Saukiant naujokus į kariuomenę, įvyko ir nesupratimų. Vyriausybė ir, be to, Steigiamasis Seimas gavo skundų, kad gydytojai atleidžia nuo karo tarnybos sveikus vyrus. Nors tai buvo melas, bet kai kurie vyriausybės pareigūnai tuo patikėjo. Tai labai supykino gydytojus patriotus, ir jie pradėjo imti į kariuomenę visus, kurie tik buvo pašaukti. Kariuomenės dalys gavo apskaičiavimus, kurie tik buvo pašaukti. Kariuomenės dalys gavo apskaičiavimus, kurie tik buvo pašaukti. Kariuomenės dalys gavo apskaičiavimus, kurie tik buvo pašaukti.

Tik spalio mėn. buvo pradėta steigti ir naujos kariuomenės dalys. Kavalerijos turėjome labai mažai, vos tik vieną pulką. Spalio mėn. 1 d. buvo įsteigtas 3 dragūnų Geležinio Vilko pulkas, tačiau privačia Steigiamojo Seimo atstovo kpt. L. Natkevičiaus iniciatyva. Kariuomenės vadovybė naujas kariuomenės dalis pradėjo steigti vėliau, kai Vilnius buvo jau prarastas.

11 pėst. Vilniaus pulkas įsteigtas spalio 14 d. Vadu paskirtas mjr. J. Skorulis. Pulkas organizavosi Kaune.

12 Kauno pulkas įsteigtas spalio 12 d. Vadu paskirtas mjr. V. Saudzis. Pulkas organizavosi Kaune, bet tuoj buvo perkeltas į Vilkaviškį.

12 pėst. Savanorių pulkas įsteigtas spalio 12 d. Organizavo kpt. K. Škirpa, pradžioje Kaune, vėliau perkeltas į Raudondvarį. 2 ulonų L. Kunig. Birutės pulkas įsteigtas spalio 30 d. Pulko vadu paskirtas plk. Pr. Jackevičius. Pulkas organizavosi Kaune.

Lygiagrečiai buvo didinama ir artilerija, steigiant baterijas. Sustiprinta karo aviacija ir karo technikos dalys priemonėmis ir žmonėmis.

Naujai įsteigtos kariuomenės

Pašarvoti du jauni mūsų kariai, žuvę begindami Vilnių nuo atakuojančių lenkų.

(Iš Br. Kvickio archyvo)

dalys sudarė rezervą ir buvo apjungtos į IV diviziją. Divizijos vadu buvo paskirtas plk. lt. K. Ladiga, vadovietė Kaune.

Visa tai buvo daroma, deja, pavėluotai. Pilnai išsivystyti naujos kariuomenės dalys iki kautynių su lenkais pabaigos nespėjo. Tačiau jų steigimas reikšmės turėjo, atsiliepė į karių esančių fronte morale. Turėjome rezervą, nors ir nepa-ruošta pilnai kautynėms. Žymiai didesnė reikšmė būtų turėta, jeigu tai būtų padaryta pora mėnesių anksčiau. Nebūvo daroma todėl, nes tai buvo surišta su išlaidomis. Baimintis, kad vėl nepakliūtų valstybės iždai, finansinius sunkumus, kaip kad buvo atsitikę 1919 metais.

Rašytojas majoras P. Ruseckas savo knygoje "Savanorių žygiai" rašo ir už šį pavėlavimą labai pyksta. Kaltina vyriausybę ir kariuomenės tuometinę vadovybę. Jisai sako, "jeigu trūko pinigų, mes (reškia kariai) galėjome kelis mėnesius pragyventi be algų, kaip kad 1919 m. buvo". Iš tikrųjų Lietuvos iždo stovis nebuvo blogas. (B. d.)

Rašytojas majoras P. Ruseckas savo knygoje "Savanorių žygiai" rašo ir už šį pavėlavimą labai pyksta. Kaltina vyriausybę ir kariuomenės tuometinę vadovybę. Jisai sako, "jeigu trūko pinigų, mes (reškia kariai) galėjome kelis mėnesius pragyventi be algų, kaip kad 1919 m. buvo". Iš tikrųjų Lietuvos iždo stovis nebuvo blogas. (B. d.)

Spartuoliškai iškepta knyga

Jurgis Gliuodas SIMAS. Išleido "Vities" draugijos leidykla Clevelande 1971 m. Knyga 160 psl. Kaina \$3.00.

PR. VISVYDAS

biausiai gaila lietuvių kalbos, kuri knygoje šaukte šaukia S.O.S.

Pietų Kalifornijoje knyga buvo reklamuojama, kaip "labai populiari ir gausiai perkama". Iš tikrųjų žmonės pirkto ne stilių, ne kalbą, ne literatūrą, bet patį skaudų faktą paženklintą Simo vardu: tegul jis lentynoje liudija šių dienų pasaulio smurtą ir neteisę. Paskutinėmis žiniomis, jau leidžiama antroji laida, nes pirmoji išpirkta. Los Angeles mieste įvykusiame pristatyme autorius pasižadėjo, žūt būt, išleisti "Simą" ir anglų kalba.

Jau ne kartą J. Gliuoda susilaukė priekaištų dėl savo katastrofiškai ir lietuvių kalbomis dėsninių nepaisymo. Daug kas ir iš artimesnių žmonių pusbių pasako: "Jo kalba medinė, o personažai vaškiniai". Tai tiesa. Gliuoda yra iš ty rašytojų, kuriems tema rūpi labiau, negu stilius. Į kalbą jis žiūri ne kaip į esminę, integralinę prozos substanciją, bet kaip į šalutinę priemonę savo rašytoiškam patosni išreikšti. Todėl jo personažai ir idėjos ne turi meniškios gyvybės. Juk suku neaučiant kalbos žvūnų būnams, skurti idėjų itikinti stiliu.

Nesu kalbininkas ir suvalkių jos ranyklose karvų neganiau, vis dėlto galėčiau sudaryti ilgą sąrašą visų kalbinių klaidų, kuriuos J. Gliuoda yra įvėles skubiai iškeptose knygoje. Esu tikras, jei koks kalbininkas viską paanalizuotų nuo pradžios iki galo, būtų brošiūra netrumponė už "Simą". Skaitėdamas prašyčiau knašose ir paraštėse "radėčiau žymėti "n. l. v." (ne-lietuviška vartoseną), ir pritrūktu kantrybės, nes viename puslapyje vis susigrūdavo penki - šeši "n. l. v." su pastabomis ir jausmingais: Negerai! Blogai! Baisiai!

Tik iš vienintelio 33 psl. atsitiktinai atrinkau saują frazių, kurios, mano miestietiška lietu-

vių kalbos nuovoka, skamba (varojant J. Gliuodos mėgiamą žodį) kalambūriškai:

...gyvenimasėjo rusams klusnumo praktikoje. Laivų vardai prasirasdavo gyvenimo stumdesyje. Jis buvo radistas, ir iš dalies tai buvo jo pareiga mokėti kelias kalbas. Čia nebuvo kurios vedamos linijos: jeigu dalykas buvo įdomus, jis išsikirpdavo tai iš spausdinio. Ją išmesdavo, kada netekdavo iškarpai dėmesio ir iškarpa dėlto nusibosdavo.

Kai kur sakiniai apkraunami aukštos įtampos abstrakcijomis. Pavyzdžiui: "Toliau pasikalbėjimas įgijo absoliutų tarptautinių sutarčių žinojimo analfabetizmą, žiauriai želsdamas žmogiškąsias ir dieviškąsias humanizmo atramos taisykles" (83). Yra ir trumpesnių galvosūkių, sudarytų iš paprasčiausių žodžių. Jiems narplioti irgi reikia matematiškų įmegenų: "Brownas buvo žemesnio stogo, bet patvaraus sudėjimo, kaip buvo ir Ellis".

Ypač katastrofiškai atrodo tie sakiniai ar net ištisi paragrafai, kuriais J. Gliuoda mėgina ką nors pavažduoti. Štai kaip piešiamas garsinis kuterio vaizdas: "Pažįstamas mašinų virpesys, parsidavęs laivo kūnui, paženklinio gyvybę kuterio masyje" (21 p.). Kita vaizdinė pastraipa, skirta sovietiniam laivui, yra gryniausio labirinto

nio stiliaus puošmena. Daug žodžių, bet nieko konkretaus nepasakoma:

"Keturi krovimo kranai, lyg šešiolika durtuvų iš visų laivo pusių, gynė priėjimą prie denių. Keturių didžiulių perdengimų veranda ant laivo priekio, aukštesnė virš Vigilanto denio, teiki tarp milžiniškos jachtos iš priekio ir įpingo darbinio krovinio iš esmės." (24 p.)

O bėglys Simas, padėjęs lemtingą šūdį, taip charaktistiškai jį apibūdina: "Jo kairėje pusėje, pri-glaustos alkūnės prie foto, buvo kelios plonos knygos. Jis atrodė studentu, užbėgusiu čia reabilituoti dėl kokios nors prabėgimo žūtės. Ir visas jo būstas stovis reikėdė stiprų vyrą..." (79 p.) Tokį aprašą skaityti, norisi juktis. Juk tai parodiška.

Veiksmazodis "buvo" kartojamas be skaičio ir reikalo. Jis aidai kaip neritmingai daužomas būgnas. Minėtame puslapyje (33) girdime jį net devynis kartus, lyg mūsų kalba sirgtų veiksmazodžių stoka. Su dundarčių "buvo" autorius iš eilės pristatinėja visus knygos veikėjus (15-16):

"Vyras buvo stiprus..." "Jo padėjęjas buvo leitenantas..." "Kai karininkai buvo..." "Civi-

lių grupė, kuri buvo Komercijos departamentu parinkta pasitarimams, buvo Robertas Brieze..." "Brieze atpaikė Amerikon iš Švedijos, kur jis buvo pusių, gynė priėjimą prie denių. Nickersas..." "Obolenskis buvo vertėjas". (Tuo pat paaiškinama) "Obolenskis buvo žvėjybės pramonės vertėjas".

Nežinant to kad pirmoji laida, kaip skelbiama, jau išleista ir leidžiama antroji, šūlyčiau au oriui ir leidėjams rucėti "Si-

KELIONĖS Į LIETUVĄ IR IŠ LIETUVOS

Wells Travel - Rasčiausko vadovaujamas kelionių biuras praneša, kad dar yra vietų keturiose ekskursijose į Lietuvą. Pirmosios dvi grupės — gegužės mėn. 27 ir birželio mėn. 16 d. — deja, jau užpildytos. Norintieji prisijungti prie ekskursijų ir dar šią vasarą aplankyti gimines Lietuvoje gal, registruotis į sekančias grupes: liepos mėn. 6 d. (dar yra kelios laisvos vietos), liepos mėn. 19 d., liepos mėn. 26 d., ir rugpjūčio mėn. 9 dieną.

Visos ekskursijos bus Lietuvoje net 11 dienų — Vilniuje, Druskininkuose ir ekskursijos po vieną dieną į Kauną ir į Trakus.

Vladas Rasčiauskas pirmas pradėjo organizuoti keliones į Lietuvą ir jau nuvežė virš 20 grupių.

American Travel Service Bureau per ilgą eilę metų organizuoja žias keliones — yra patikima ir patyrusi įstaiga, jų grupės sujungia keliaujančius Amerikos ir Kanados lietuvius. Jei nesate dar Amerikos piliečiai — mes jums patarsime ir paaiškinsime apie kelionei reikalingus dokumentus ir padėsime juos parūpinti.

Patyrę palydovai lydi kiekvieną mūsų grupę ir rūpinasi visais keliaujančių reikalais. Mūsų grupės pakeliui atgal dar sustoja Romoje, taigi ta pačia proga ne tik aplankysite gimines Lietuvoje, bet ir turėsite galimybių apžiūrėti gražiausią Europos miestą.

Nedelskite registruotis — laisvų vietų skaičius kas dieną mažėja, o dalyvių skaičius yra ribotas. Visos išvykimo datos garantuotos — kainos nustatytos ir yra pigesnės, negu bet kur kitur už 21-os dienos kelionę.

Visais kelionės reikalais ar išskvietimui giminių ir Lietuvos kreipkitės į:

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643 Telefonas 238-9787

Įstaigos darbo vaandos: pirmadieniais ir ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 9 val. vakaro; kitomis dienomis ir šeštadieniais nuo 9 val. ryto iki 5 val. po pietų.

INTERTRADE EXPRESS CORP.

Pirmiausiai
Jums pranešė,
dabar jūsų giminės
tai patvirtins.
Užsakykite tik
SPECIALIUS RUBLIŲ
PAZYMEJIMUS
SIŪSTI Į LIETUVĄ.

Specialūs Rubliai yra verti keturis kartus daugiau nei "eguliarūs rubliai".

Jūsų giminės gali įsigyti, ką jie tik nori, už dalelę reguliarios kainos, tai yra už vieną ketvirtadalį reguliarios kainos arba net ir mažiau. Kai kurių daiktų kainos yra tokios žemos, kad vertė yra 10 rublių už kiekvieną doerį. Rašykite mums dar skambinkite ir mes jums prisigsime VISAI NEMOKAMAI mūsų naują iliustruotą katalogą. Jūs tada įsitikinsite, kad SPECIALIUS RUBLIŲ PAZYMEJIMAI yra geriausia dovana. Pristatoma į namus 3-4 savaitių laike.

Kaina \$2.13 už vieną Specialų Rublį.

VISIŠKAI JOKIŲ KITŲ PRIMOKEJIMŲ. Galite siųsti bet kokią sumą.

PILNAI GARANTUOTA Užsakykite Dabar. Užsakykite Tik Per

INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street
Penktas aukštas
New York, N. Y. 10010
Tel. — 982-1530

Labai svarbu ! AUTOMOBILIAI

Tik trumpam laikui
MOSKVITCH 408IE \$2,875.00
MOSKVITCH 412IE \$2,995.00
ZAPOROZHETS ZAZ 966 \$1,895.00

Jų yra labai ribotas skaičius — dėlto, NELAUKITE UŽSAKYKITE DABAR.

Mes specialiai imame užsakykus kooperatyviniams butams.

Reikalaukite mūsų nemokamo katalogo.

ARCHIBALD R. LEMIEUX BOYS' CAMP

BROTHERS OF THE SACRED HEART
P. O. Box 4
Leicester, Mass. 01524

Resident camp for boys, ages 8 through 14. Runs June 27 to August 8. Minimum 2 weeks. Large filtered swimming pool. Qualified instructor, Archery, Boating, Arts and Crafts, etc. Horse riding available every day.

Real Camp atmosphere 9 miles from Worcester

INQUIRE NOW

1971 PLYMOUTH-CRICKET \$1915.00

Mūsų SPECIALYBĖ PLYMOUTH-CHRYSLER STATION WAGON

"Važiokite su savo vasarnamiu"

BALZEKAS MOTORS

PLYMOUTH — FURY — VALIANT — G T X
ROADRUNNER — BARRACUDA — DUSTER

4030 Archer Avenue Tel. — VI 7-1515

Duodame paskolas namų pirkimui bei statymui

Saint Anthony Savings

Darbo Valandos —
Kasdien nuo 9:00 iki 5:00;
Pirmadieniais nuo 9:00 iki 8:00; Šeštadieniais nuo 9:00 iki 1:00; Trečiadieniais uždaryta.

1447 South 49th Court / Cicero, Illinois 60650 / Phone 656-6330

NAUJI LEIDINIAI

● **LAIŠKAI LIETUVIAMS**, 1971 m. balandžio mėn. Nr. 4. Lietuvių jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Vyr. redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th Str., Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata 5 dol.

Naujas žurnalo numeris pradamas labai intriguojančiu paties redaktoriaus straipsniu apie kunigus ir kunigystę. Straipsnis gerokai kritiškas tam tikrų savo confratų adresu, kurie kur kas daugiau laiko skiria visokiems savo įmėgams (hobby) ir tik mažą dalį savo tiesioginiam pašaukimui. Tačiau autorius vis dėlto gal kiek neatsargiai yra vienašališkas, kai, negeisčių pavyzdžių ieškodamas, rodo pirštą į parapijų kunigus, lyg ir užmiršdamas, kad mes apskritai turime ir neparapijų kunigų ir kurie vargu, labiau atsidavę savo tiesioginiam pašaukimui, negu parapijai. Gal kartais yra kaip tik priešingai?

Labai taikliai į šių dienų tautines ir universalias problemas pataiko A. Paškus savo rašte "Pasaulėžiūrinių bazė — krikščioniškosios veiklos rodyklė". Feliksas Juocevičius pradeda labai praverčiančių straipsnių seriją "Zvilgnis į meną". Skaitytojų akiračiui šioje srityje praplėsti tokie svarstymai, ypač dar jeigu jie gyvai parašyti ir iliustruoti, labai reikalingi. Duodamas puslapis meksikiečių poeto Amado Nervo eilėraščių, lietuvių kalba išverstų P. Gaučio. Apie krikščionybę socialinio teisingumo kelyje rašo Juozas Prunskis. Apžvalginė žurnalo dalyje recenzuojamos naujos knygos, rašoma lietuvių kalbos klausimais, aptariami nauji filmai ir kt.

● **ATEITIS**, 1971 m. balandžio mėn. Nr. 4. Lietuvių katalikų jaunimo žurnalas. Leidžia Moksleivių ateitininkų sąjunga. Redakcijos kolektyvas: Kęstutis Girnius, Algis Norvilas ir Aldona Zailskaitė. Redakcijos adresas: 7121 South Francisco Ave., Chicago, Ill. 60629. Telefonas 312 925-2733. Metinė prenumerata 7 dol. Administruoja Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629.

Pirmaeilė šio numerio naujiena — žurnalas pateko pastarųjų metų savo vyriausio redaktoriaus Jono Šoliūno. Kelerius metus, su redakcinio kolektyvo talka, Šoliūnas, punktualiai ir išmoningai redaguojamas "Ateiti", padarė ją gyvo turinio ir estetiškai apipavidalintos išvaizdos jaunimo žurnalu. Tai buvo nemažos aukos, kantrybės ir savęs užsimeršimo darbas. Visi, kas "Ateitį" skaito ir kas toliau jos likimą rūpinasi, be abejo, Joniui Šoliūnui yra ir bus už daug ką dėkingi. Vyriausiam redaktoriui pasitraukus, buvęs redaktinis kolektyvas (Kęstutis Girnius, Algis Norvilas ir Aldona Zailskaitė) ir toliau pasilikę "Ateitį" redaguoti. Tad atrodo, kad "Ateitis" ir toliau eis pas avaraisiais metais tvirtai nutiestu keliu.

● **POEZIJOS IR PROZOS LAKSTAI**, 1970 m. Nr. 2., Sydney, Leidžia: J. A. Jūragis, Box 28, Yagoona, N. S. W., 2190, Australia, ir Jurgis Janavičius, 104 Old Prospect Rd., Went-

worthville, N. S. W., 2145, Australia.

Tai labai retas ir įdomus šios rūšies leidinys jau ir ta prasme, kad jis visas, galima sakyti, skirtas vien poezijai. Panašiam reikalui kadaise nepriklausomoj Lietuvoje bene tik vienas Bernardas Brazdionis kurį laiką leido vien tik poezijai skirtą žurnalą "Pradalgės". Jo išėjo keturi numeriai, kurie šiandien jau yra brangi bibliografinė reikėybė. Reikia manyti, kad tokie bus ir šie Australijos lietuvių leidžiami "Poezijos ir prozos lakštai". Leidinys yra tik keturių didelių puslapių, bet geru popieriaus ir skoningai estetiškai išvaizdos. Puslapiuose paskelbta po kelis naujus eilėraščių šių autorių: Juozo Almio Jūragio, Broniaus Žalio, Aldonos Veščionaitės, Vinco Kazoko, Jurgio Janavičiaus, M. Malakūnienės, M. Slavenienės, Antano Gasiūno ir Juozo Mikšto. Prozos kaip ir nėra, nes Pajautos raštas yra labiau poezija prozoje, negu grynoji proza. Viena sugestija ateičiai, ketvirtą puslapį paskirti išėjusių naujų poezijos ir prozos knygų trumpam, kondensuotam, kone aforistiniam aptarimui. Aplamai šitoks Australijos lietuvių rašytojų aktyvumas turėtų "susarmanyti" gausius lietuviškosios plunksnos kolegas, susispietusius šiaurės Amerikoje. O kodėl, sakysim, New York'e, gal ir Chicagoje negalėtų atsirasti bent 8—16 psl. panašus leidinys, kai jokio grynai literatūros žurnalo jau kuris laikas iševioje taip ir neturime.

● **Jurgis Gimbutas, LIETUVOS BAŽNYČIŲ CHRONOLOGIJA IR STATISTIKA**. Atspaudas iš Lietuvių katalikų mokslo akademijos "Metraščio" V tomo 215—259 psl. Išleido Lietuvių katalikų mokslo akademija 1970 m. Romoje.

● **TREJI VARTI** 26, 1971 m. kovo - balandžio mėn. numeris. Tai dvimėnesinis latvių kalba žurnalas, skirtas literatūrai, mokslui, menui ir aplamai Baltijos tautų kultūrai. Redaguoja Alberts Birnbaums, P. O. Box 61, Three Rivers, Mich. 49093. Metinė prenumerata 7 dol. Administracijos adresas: "Treji Varti", P. O. Box 256, Detroit, Mich. 48231. Šiame numeryje spausdinama Zariņų Janio latvių kalbon išversta mūsiškio Lūdo Dovydeno novelė "Šventė ir žvirbliai".

● **SALTINIS**, 1971 m. vasario mėn. Nr. 1. Tikybinės ir tautinės minties žurnalas. Leidžia Šv. Kazimiero sąjunga ir mari-

ŠIĄ VASARĄ APLANKYKITE GIMINES LIETUVOJE

Jei manote šią vasarą aplankyti savo gimines Lietuvoje, jums bus įdomu žinoti, kad Gordon Travel Service, Prudential Plaza, Chicago, Ill. 60601, ruošia tris grupines ekskursijas, įsivystančias šiomis dienomis: liepos 6 d., liepos 29 d. ir rugpjūčio 17 d.

Į programą įeina viso vienuolika dienų Lietuvoje — aštuonios dienos Vilniuje ir trys dienos Druskininkuose. Viešint Vilniuje, viena pilnos dienos ekskursija bus į Kauną ir Trakus.

(Atkelta iš 2 psl.)

ne, galėjau parašyti visą eilę praktinių straipsnių ir vieną kitą brošiūrą, irgi daugiausia praktikai skiriamą. 1963 m. pasirodžius Lietuvos TSR uipi ir ežerų vardynui, aš tuojau pradėjau ruošti platesnį darbą apie tokius vandenvardžius kaip Alantas, Salan'as, Slavanta, Viešinta ir kt., ir tas mano darbas nusitęsė iki šių dienų; jis pasirodys Lietuvos Darbu trečiojoje knygoje. Pedagoginiame Lietuvos institutui pažadėjęs, parašiau kitą, vien praktinį darbą Lietuvos kalbos kirkavimas. Ir pagaliau prieš kurį laiką pasirodė mano trečioji brošiūra Ankstyvesnė ir dabartinė lietuvių bendrinės kalbos vartoseną. Tai yra tam tikros rūšies darbas. Ilgesnį laiką nepriklausomoj Lietuvoje dirbęs praktinį ir kalbotyrinį darbą, aš sumaniau šioje knygelėje palyginti kai kuriuos prieškarinės ir pokarinės lietuvių bendrinės kalbos vartosenos dalykus, palyginti jų ankstyvesnius bei vėlyvesnius svarstymus ir šį tą kritiškai įvertinti. Iš dalies į šį darbą mane paskatino ir Gintuosios Kalbos sustojimas; po jos mirties mūsų bendrinės kalbos dalykų svarstymas yra gerokai lyg išblėsus.

"GYVATARO" APOLOGIJA

Kultūriname "Draugo" priede (1971. IV. 17) J. Vaičiūnienė išspausdino straipsnį "Po koncerto", kuriame tarp kitko pasisako ir dėl kai kurių mūsų liaudies šokių nelietuviškų pavadinimų. Autoriui atrodo, kad ir žodis "gyvataras" svetimas, nes ji sako: "Mįslingas ir Gyvataro vardas, neatliepiąs mūsų kalboje. Neaiški jo nei mintis, nei turinys, pats skamba dirbtinai. Jeigu manoma, kad žemaičių netiksliai nuklausytas ir tariamas žodis gyvatvorė, tai reikėtų gyvatvore ir vadinti".

Autorė aiškiai klysta, tvirtindama, kad "gyvataro" žodis "neatliepiąs mūsų kalboje." Atsiverskime prof. Pr. Skardžiaus "Lietuvių kalbos darybą" (psl. 302) ir pamatysime, kad mūsų kalboje yra visa eilė žodžių su

jonai. Redaguoja S. Matulis, MIC. Redakcijos ir administracijos adresas: 16 Hound 4d, West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England. Metinė prenumerata 3 dol.

● **AKIRACIJAI**, 1971 m. vasario mėn. Nr. 2. Atviro žodižo mėnraštis. Šio numerio redakcija: D. Bielskus, K. Drunga, G. Procuta, L. Mockūnas, dr. T. Remeikis, Z. Rekašius. Adresas: 6821 South Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata 6 dol., a'skiro numerio kaina 75 centai.

Gordon kelionių biuras jau daugelį metų ruošia ekskursijas, tikslu aplankyti šeimas Lietuvoje. Lietuviai labai gerai atsiliepią apie jų pirmos klasės patarnavimą bei prieinamą kainas.

Kelionių maršruto ir kainų smulkias informacijas gausite, tik paskambinę Mr. William Bratt, 644-3003, ir pasakę jam datą, kada norite ekskursijoje dalyvauti; arba atvykę į Gordon Travel biurą Prudential Plaza (j "arcade"), Chicagoje. Atdara pirmą iki penkt. (sk.)

SVETUR ATSIDŪRUS

Apskritai imant, gyvendamas Washington 15 metų, aš negalėjau kažko ypatingesnio ir pagrindesnio padaryti kalbos srityje, taip pat net nebuvau įsitraukęs ir į Washingtono lietuvių visuomenę, bet Lietuvių Bendruomenės Washingtono apylinkės valdyba rado reikalingą atžymėti mano suaktyvintą amžių, tarp kito pensininko "įnaguraciją" ir mano paskutinės knygelės pasirodymą, ir tam tikslui ji suruošė tam tikrą minėjimą, į kurį atsilankė keliasdešimt vašingtoniečių, ir Stasys Barzdukas skaitė apie mane palankų pranešimą ir perdavė Pasaulio lietuvių bendruomenės valdybos linkėjimus ta proga. Patį pobūvį daugiausia organizavo Arvydas Barzdukas, jis jam pirmininkavo ir gale man ir mano žmonai nuo LB Washingtono apylinkės įteikė menišką Reginos Petrutienės tautodailinį paveikslą. Washingtono gyventoms dienoms prisiminti. Visa tai buvo man tam tikra staigmena, ir už tai nuosirdžiai savo ir mano žmonos vardu dėkoju visiems šio pobūvio ruošėjams, visų pirma jo pirmininkui A. Barzdukui ir jo tėvui, St. Barzdukui, specialiai dėl to net iš Clevelando atvykusiam.

priesaga -ar- ir visi jie grynai lietuviški. Paremti šiam tvirtinimui išrašykime iš minėtos knygos keilolika pavyzdžių: kailingas "šlaitas, vaikata", kaukaras "kalno viršūnė", laidaras "diendaržis", mataras "kuolas, nerimtas žmogus, greitakalbis", pleparas "kas daug plepa", stagaras "stiebas", umaras "viesulas", žabararas "virbas", žagaras "žabas", gaimaras "kuris vis gais a", gaugaras "kalno viršūnė". Taip pat turime ir pavardžių su priesaga -ar-, pvz.: Daubaras.

Mokslų Akademijos Lietuvoje išleista didžioji lietuvių kalbos gramatika (Vilnius 1965, I tomas) taip pat pateikia pavyzdžių su priesaga -ar-: kregždaras, kledaras "klegždantis, išklėres daiktas", pleparas "plepys". Taigi priesaga -ar- yra grynai lietuviška, kaip rodo aukščiau pateikti pavyzdžiai, ir todėl "gyvataro" žodis yra niekuo dėtas. Jis sudarytas iš šaknies "gyv-" ir priesagų -at- bei -ar- ir galinės -as: gyv-at-ar-as". Nei šaknis, nei priesagos nekelti jokių abejonių dėl savo lietuviškumo. Štai kodėl "Gyvataro" vardas visai tinka tautiniam mūsų šokiui. Atrodo, kad šio šokio vardas kilęs iš žodžio "gyvatė"; toks vardas jam duotas, nusižiūrėjus į šio roplo judesį lankstumą bei elastingumą.

WAGNER & SONS
Typewriters — Adding Machines — Checkwriters
Nuomoja — Parduoda — Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas patarnavimas
NAUJOJE VIETOJE
5610 S. Pulaski Rd., Tel. 581-4111

Muziejaus **retenybė**
PASKUTINIAI NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS LAIKU PRISIMINIMAI!
Dar turime parduoti bulgariškus lietuviškus monetus.
1 litą — J. Basanavičius 10 litų — Vytautas Didysis, 10 litų — prez. A. Smetona ir kitos. Kainoraštis pareikalaus.
P. ZABLOCKIS, 2333 Ontario St., Vancouver, B. C., CANADA

Claudel ir Saint-John Perse
Lyginamoji dviejų didžiųjų rašytojų studija yra duodama naujame veikalė: "Paul Claudel and Saint-John Perse: parallels and Contrasts". Autorius — Ruth N. Horry. Išleido North Carolina universitetas. Kaina 7 dol. 50 ct.

PETE'S AUTO REPAIR
Taisau MOTORUS, STABDŽIUS, Transmisijas, Starterius, Alternatorius, Motor Tune-up. Ir kitus patalysimus. PETRAS PISNYS, sav., 6211 - 15 South Damen Avenue — TEL. 737-3988.

Joe Wentz Ford, Inc.
Authorized Sales & Service
FOR YOUR BEST DEAL — Call
445-5000

Skambinkite po 6 val. vakaro
SAM—LU 5-7791; JOE—636-7623
Action Company
Po žeme įmontuojame žolės laistymo sistemą.
Pritaikoma pagal vietą.
Vandentiekio Aptarnavimas (Plumbing service)
Žema kaina — Greit įtaisoma — Nemokamas apskaičiavimas. Tvers visam amžiui — Negali rodyti — pūti — nei ištrupėti — Atsparūs šalčiui.

SPRING ACRES GIRLS CAMP
MT. MORRIS, ILLINOIS
A hidden valley. Private lake. Rushing creek. Whispering Pines. Hiking & Pony trails. Private pool. Supervised camp program. 90 mi. from Chicago, 30 mi. from Rockford. Brochure: Mr. & Mrs. H. H. Flick, R. R. 1, Box C, Mt. Morris, Illinois 61054. Phone 815-734-6882. Special youth group plan.

Camp McCormick International
EAGLE RIVER, WISCONSIN
FOR BOYS AND GIRLS 6-16
Directors
W. W. Craig and Alice B. Craig
All Sports — Including: Riding & Water Skiing Instruction. Drama — Art — Music & Dance.
Academic Subjects Taught For Credit
20 E. Burton, Chicago, SU 7-1407

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
IR MEGEJAMS
Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių filmų foto aparatų bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai! Pilnai užbaigti foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

REIKMENYS FOTOGRAFAMS
3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Telef. PROspect 6-8998

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai — pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.
2400 So., Oakley Ave., Chicago
Tel. VIRginia 7-7258 - 59

Muziejaus **retenybė**
PASKUTINIAI NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS LAIKU PRISIMINIMAI!
Dar turime parduoti bulgariškus lietuviškus monetus.
1 litą — J. Basanavičius 10 litų — Vytautas Didysis, 10 litų — prez. A. Smetona ir kitos. Kainoraštis pareikalaus.
P. ZABLOCKIS, 2333 Ontario St., Vancouver, B. C., CANADA

Paskutinis Remarque romanas

Prieš pat savo mirtį dar su skubo užbaigti naują romaną vokiečių rašytojas Erichas Remarque, lietuviams daugiausia pažįstamas iš "Vakary fronte nieko naujo". Vėliau našlė naujo romano rankraštį įteikė spausdinti Muencheno leidyklai Demer Verlag.

ANNUAL RUMMAGE SALE
WINNETKA CONGREGATIONAL CHURCH
Thursday, May 13, 1971
7:00 A. M. to 5:00 P. M.
WINNETKA COMMUNITY HOUSE
620 Lincoln Avenue
Free bus service to Linden L station
in Wilmette from
6:30 A.M. to 4:30 P.M.

NAMŲ TAISYMO DARBAI
Stalilus, dažymo ir visus kitus darbus atlieka lietuviai — labai prieinama kaina.
SKAMBINTI RE 7-9615

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalus visus mūsų apylinkės. Dėkojame jums už mums parodytą pasitikėjimą. Mes norėtume būti jums naudingi ir ateityje. Šaskaitos apdraustos iki \$20,000.00

MIDLAND SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
444 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60629
PHONE 294-4200

5%
All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

6%
2 Years Savings Certificates (Minimum \$5,000)

DENGIAME STOGUS

ALUMINIJAUS RYNOS (Gutters)
vandens nubėgimui.
Nerūdija ir nereikia dažyti.

T V O R O S: įvairiausio aluminijaus, plastikos, plieno, įvairių spalvų.

S T O G E L I A I
DURYS - LANGAI: įvairių spalvų ir kainų.

Naujausi žieminiai balto emalio ir "stainless steel" langai.
Apkalame aluminijum medines namo dalis.

KOSTAS BUTKUS
Telef. — PROspect 8-2781

CRANE SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

5 1/4% **INSURED** **5%**

Mokamas už Vieną Metų Certificate sąskaitas Minimum \$5,000.00
Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo sąskaitas.

PINIGAI ĮNESTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D.
Dividandai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.

VALANDOS: FIRMAD. ir KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v.
ANTRAD. ir PENKTAD. 9 v. r. iki 5 v. v.
SEŠTAD 9 v. r. iki 12 v. d. — Trofjad. uždaryta.

Perskaite Draugą, drėkite kitiems pasiskaityti.

Kultūrinė Kronika

● Dailininko Viktoro Petravičiaus mokinių parodos. Chicago miesto Parkų distrikto kultūrinio švietimo programos ribose Marquette Parko ir Gage Parko apylinkėse veikiančios dailės studijos yra vedamos žinomo lietuvių grafiko ir tapytojo Viktoro Petravičiaus. Abi studijas lanko apie 80 mokinių. Dėstoma grafika, tapyba ir keramika. Balandžio 25 d. abi šias Petravičiaus studijas lankančių mokinių darbų paroda buvo atidaryta Washingtono Parko apylinkėse Chicagoje Parkų distrikto patalpose. Vien tik grafikos darbų paroda balandžio 30 d. buvo atidaryta ir Marquette Parko apylinkėse Parkų distrikto namuose. Išstatytuose darbų pavyzdžiuose visur jaučiama mokanti studentų jo pasirinktu keliu vesti dėstytojo Petravičiaus ranka. Tačiau mokytojas niekur neužgožia paties studento individualybės. Tai liudija ir visa eilė jau toli pažengusių darbų, kuriuos negėda būtų išstatyti ir rinktinėse grafikos parodose. Džiugu, kad tarp tos 80 Viktoro Petravičiaus mokinių yra nemaža lietuvių, net labiausiai akysna krėntančių, rinktinė mokinių eilėje.

● Jaunimo kūrybos vakaras. Jaunimo centre, Chicagoje įvyks gegužės 14 d. (penktadienį) 7 val. vak. Kūrybos vakarą rengia studentų ateitininkų Korpusas. Programą atliks patys šatriječiai ir jų svečiai. Jaunimas pristatys savo kūrybą: eilėraščius, prozą, muziką ir vienašališį vaidinimą, parašytą ir surežisuotą pačių šatriječių. Kviečiamas visas Chicagoje jaunimas ir senimas. Įėjimas nemokamas.

● Muzikinė popietė, pavadinta "Likimo simfonija" ir skirta Ludwig van Beethoveno kūrybai, įvyks gegužės mėn. 9 d. (šį sekmadienį) 4 val. popiet. Jaunimo centre, Chicagoje. Šį muzikinį spektaklį rengia Dariaus Lapinsko muzikos studija. Ji kasmet tokią popietę paruošia, programą paskirdama vienam kuriam muzikui, jo biografiją ir jo muzikos komentarus surišdama su čia pat atliekamais kūrinių. Pasauliui neseniai minėjus 200 metų sukaktį nuo Beethoveno gimimo, šiemet Lapinsko mokinių toks muzikinis spektaklis skiriamas kaip tik didžiojo Beethoveno kūrybai.

● Chicagoje veikiančios lietuvių dailininkų sambūris "Dailė" savo tradicinę kasmetinę parodą Čiurlionio galerijoje rengia gegužės 15 - 23 d.

● Piano muzika laumių temomis. Giedra Gudauskienė iš Los Angeles rašo piano muziką laumių temomis. Ji yra pasirinkusi šias temas: laumės gyvena vandenynuose, laumės gyvena medžiuose, laumės — auklės, laumės audėjos, laumės — skalbėjos. Jau keturis kūrinius yra užbaigusi.

● Algirdo Grigaičio nuotraukų paroda Čiurlionio galerijoje. Chicagoj bus atidaryta birželio mėn. 12 d. ir tęsis iki birželio 20 d. Parodoje bus išstatyta 120 nuotraukų. Paroda rengia Santara - šviesa. Meniškiųjų nuotraukų mūsų fotografų būrelyje Algirdas Grigaitis yra vienas ryškiausių šio meno reprezentantų, jau suradęs grynai savą priėjimą prie pasirinktos temos ir prie fotografuojamo objekto. Algirdo Grigaičio nuotraukomis ne kartą puošiasi ir mūsų lietuviškoji spauda, o taipgi ir "Draugo" kultūrinis priedas.

● Kai kurios Lituanistikos Instituto suvažiavimo paskaitų temos. Gegužės mėnesio paskutiniam savaitgaliui Chicagoje įvykstančiame Lituanistikos In-

stituto suvažiavime, be išsviesto kultūros politiką svarstančio simpoziumo, bus ir visa eilė paskaitų, liečiančių įvairias lituanistikos temas. Štai kad ir pora iš jų, kurios žada būti ne vien tik giliai akademinės, bet ir patrauklios tiesiog šiandieniniui aktualumu: William Schallstiegi, Pensilvanijos universiteto profesorius, skaitys paskaitą apie neseniai Lietuvoje okupuotų nužudytų žinomo lietuvių kalbininko prof. dr. J. Kazlausko lingvistinius darbus, o kun. Vytautas Bagdanavičius kalbės apie lietuviškųjų koplytstulpių genezę, įdomiai paprieštaraudamas ir "krikščioniškajai" Griniaus ir "pagoniškajai" Gimbutienės tezei, o ieškodamas koplytstulpių šaknų bendroje žmonių religijų istorijos gėrmėje.

● Persitvarko mūsų gydytojų leidžiamas medicinos žurnalas. Kaip žinome, jau daugiau kaip 10 metų jis buvo leidžiamas Chicagoje, kukliai besivadindamas "Lietuvių gydytojų biuleteniui". Nuo rugpjūčio mėn. šio leidinio redagavimas ir administravimas planuojamas perkelti į JAV rytinį pakraštį. Redaktoriumi paskiriamas dr. H. Armanas, administratorium — Jadvyga Vytuvienė, 85 - 29 86 st., Woodhaven, N. Y. 11421. Manoma ligšiolinį "Biuletenio" vardą pakeisti tiesiog "Medicina". Žurnalo metinė prenumerata 6 dol.

● Dail. V. K. Jonyno kūrinių paroda rengiama gegužės mėnesio paskutinę savaitę Kultūros židinio patalpose, New Yorke. Paroda bus išskirtinė savo apimtimi ir jubiliejinė proga — paroda rengiama dail. V. K. Jonyno 40 metų kūrybinio darbo sukačiai paminėti. Ją ruošia Ekautams remti komitetas.

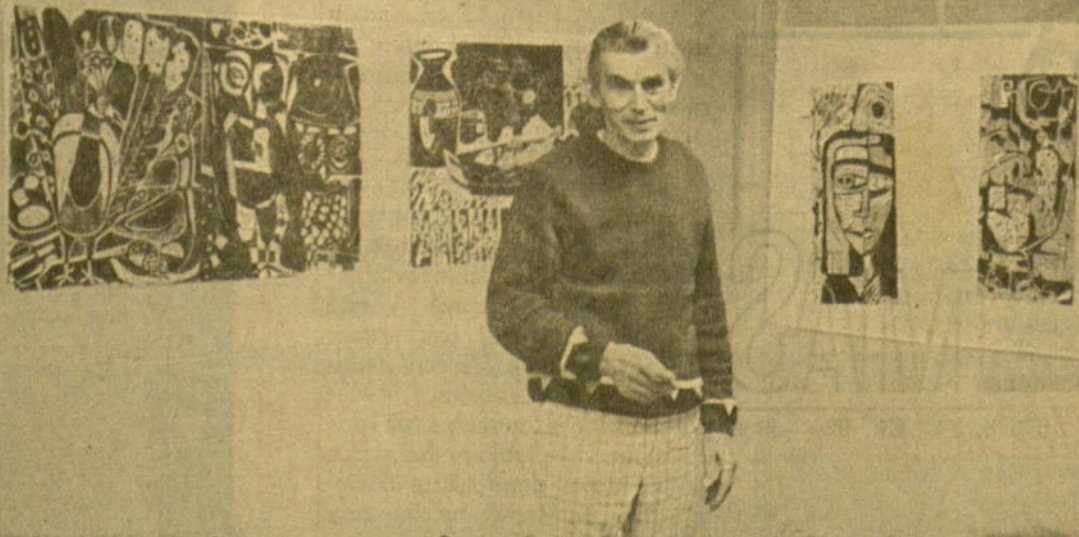
● Lietuvoje rengiamame filme "Herkus Montė", kaip pareiškė režisierius A. Grikevičius ("Komj. Tiesa", bal. 18) pagrindinė tema — "prūsų tautos ir Montės asmenybės tragedija". Scenarijaus autorius, Saulius Šaltenis naudojosi kryžiuočių metraštininko Petro Dusburgo kronikomis. Montės vaidmenį bus Vilniaus dramos teatro aktorius Antanas Šurna, jo žmonos Kotrynos — estų artistė Lio. Daug filmo scenų numatyta filmuoti Lenkijoje, netoli buv. Marienburgo miesto. Premjera numatyta 1972 m. pavasarį.

● Rytų Vokietijoje neseniai išleista Vytautės Žilinskaitės humoreskų knyga "Žydrasis jonvabalas". (ELTA)

● Lietuvoje paskelbtomis žiniomis ("L. ir Menas", nr. 3) plokštelių gamyba bei plitimas krašte nėra paprastas. Tiesa, šiuo metu čia. Lietuvoje kasmet plokštelių išplinta apie 3 milijonus ir iš jų pusantro milijono su Lietuvos atlikėjų bei muzikos įrašais. Pirmos ilgai grojančios plokštelės Lietuvoje pasirodė 1954 m., vėliau plokštelių gamyba pergyveno įvairius tarpeinius, buvo ir daug nesėkmes metų. Nuo 1964 m. iki dabar buvę metal laikomi lietuviškos plokštelės "aukso amžiumi".

Tiesa, Vilniuje veikia plokštelių studija, bet jos uždavinys — tik parinkti kūrinių ir jį įrašyti į magnetofono juostą. Po to kūriny s siunčiamas į Maskvą, pervežamas į matricą ir iš Maskvos siunčiamas į Rygos "Melodija" fabriką. Šis galutinai pagamina ir pradeda plokštelių platinimą. Taigi, Vilniuje padarytas įrašas, prieš pasiekdamas Lietuvos sostinę, atlieka apie 2,500 kilometrų kelią.

Dėl to ir plokštelių gamybos srity skundžiamasi netvarka, bloga organizacija, reiklamos stoka ir pan.

Dail. Viktoras Petravičius: jo vedamos Chicago miesto Parkų distrikto dailės studijos mokinių grafikos darbų parodoje Marquette Parko distrikto namuose.

Per pastaruosius penkerius metus Lietuvoje plokštelių išpirta ar užsakyta daugiausia: su M. K. Čiurlionio muzika, "Lietuvos" ansamblio suvenyrinė plokštelė, restauruoti Kipro Petrausko įrašai, V. Noreikos plokštelė, R. Sipario dainuojamas "Senasis jūrininkas", "Lietuvių liaudies dainų antologija", V. Mykoliaičio - Putino sonetai, rašytojų balsai. Labai domimasi plokštelėmis su kaimo kapečių ir estradinių kolektyvų įrašais. (ELTA)

● Vilniuje išleistas mokykloms, Putino romanas "Altoriai šešėly", jau penktasis leidimas. Tiražas — 45,000 egz.

● Vilniuje tūlandžio mėn. surengta senosios kartos dailininko Vyta. Kairiūkščio (1890—1961) darbų paroda.

● Tautinių šokių sem'naras. Šiais metais Kretingoje ir Vilniuje kviečiamas seminaras apie Vidurio Europos tautų šokius. Apie juos kalbės čekų mokslininkas F. Bonuš.

Pulitzer premijos

Columbijos universitetas gegužės 3 d. paskelbė 17 šių metų Pulitzer premijų laimėtojų. Už reportažus premiją laimėjo Thomas Powers ir Lucinda Franks, UPI reporteriai, kurie penkių straipsnių seriją aprašė, kaip amerikietis virto teroristu: "The Story of Diana; The Making of a Terrorist". Tai istorija Dianos Oughton, augusios turtingoje šeimoje, tapusios radikalia ir Weatherman revoliucionierių teroriste. Ji žuvo 1970 m. kovo 6 d., įvykus sprogimui radikalių gaminamų bombų "fabrike",

Greenwich Village.

Už pasitarnavimą visuomenei Pulitzer premiją laimėjo laikraštis "Winston-Salem Journal & Sentinel", aprašęs kasyklų pavojus ir vandens taršą.

Už vietinius reportažus premija paskirta "Akron Beacon Journal" štabui, plačiai aprašiusiam Kent universitete įvykius, kur 1970 m. geg. 4 d. žuvo keli studentai. Už vietines nuotraukas Pulitzer premija paskirta J. P. Filo, Kento universiteto studentui, 22 m., kuris padarė nuotrauką verčiančios mergaitės, atsklepusios prie nušauto studento.

Pulitzer dramos premija paskirta vadinamam ne Broadway'aus vaidinimui "The Effects of Gamma Rays on Man-in-the-Moon Marigolds". Tik antras atvejis, kad vadinama "off-Broadway" drama gauna Pulitzer premiją.

Istorijos premiją gavo Williams kolegijos prof. J. MacGregor už "Roosevelt: Soldier of Freedom". Pulitzer premijos: už tarptautinius reportažus — J. Hoagland iš "Washington Post", už rašinius apie Pietų Afriką; už editorialus — H. G. Davis — "Gainsville (Fla.) Sun", skatinęs taiką mokyklų desegregacijai; už karikatūras — P. Conrad, politinėmis temomis "Los Angeles Times";

už vietinius reportažus, aprašant ryšius tarp policijos ir greitiosios pagalbos mašinų Chicagoje — W. Jones;

už komentarus — W. A. Caldwell, kuris kolumnoje "Simeon Stylites" laikrašty "The Re-

cord", Hackensacke, N. J., rašo įvairiais klausimais jau 40 m.; H. C. Schonberg — už muzikines apžvalgas ir kritiką "New York Times";

L. Thompson — už poeto biografiją: "Robert Forst: The Years of Triumph";

už poeziją — W. S. Merwin, parašęs "The Carriers Ladders";

už straipsnius — J. Toland, aprašęs II Pasaulinio karo istoriją Pacifike, žiūrint iš japonų taško. (J. p.)

Idėjų pasikeitimas tarp Rytų ir Vakarų

Filosofinės minties, meno laimėjimų ir atradimų pasikeitimas tarp Azijos ir Vakarų pasaulio aptariamas naujoje Michael Edwardes knygoje: "East-West Passage: The Travel of Ideas, Arts and Inventions Between Asia and the Western World". Išleido Taplinger Publisher Co. Kaina 8 dol. 95 ct.

TYPEWRITERS

Sales, Service, Rentals, Repairs ALL BRANDS — including OLYMPIA and HERMES Typewriters — Adders

A & H BUSINESS MACHINE 3530 W. 63rd St. Tel. 925-8875

GĖLĖS

Vestuvės, banketams, laidotuviams ir kitokioms progoms GUŽAUSKŲ Beverly Hills Gėlinėlia 2443 W. 63rd Street, Chicago, Illinois TEL. PR 8-0833 — PR 8-0834

NEW RATES

6% PER ANNUM
OF \$5000.00 OR MORE
ON CERTIFICATES
2 Year Maturity

5 3/4% PER ANNUM
ON CERTIFICATES
OF \$1000.00
One Year Maturity

5 1/4% PER ANNUM
ON CERTIFICATES
OF \$1000.00 OR MORE
6 Month Maturity

5 1/4% PER ANNUM
ON 90 DAY NOTICE
PASSBOOK ACCOUNTS
\$100.00 Minimum

5% PER ANNUM
ON ALL PASSBOOK
ACCOUNTS

DIVIDENDS COMPOUNDED DAILY. PAID QUARTERLY.

Chicago Savings & Loan Assn.

JOHN PAKEL, Sr., Chairman of the Board MRS. PHIL PAKEL, Pres.
6245 SO WESTERN AVE. TEL. GR 6-7575

HOURS: Mon 12 P.M. to 8 P.M. Tues 9 to 4 Thurs and Friday 9 to 8 Sat 9 to 12:30

SATISFACTION
GUARANTEED
AND
YOUR MONEY BACK
(PLUS INTEREST)

STANDARD
FEDERAL

SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO
4192 Archer Avenue at Sacramento • Chicago, Illinois 60632 • 847-1140
ASSETS OVER \$149,500,000. RESERVES OVER \$13,500,000.

OFFICE HOURS:
Monday, Tuesday, Thursday & Friday 9 a.m. to 8 p.m.
Saturday, 9 a.m. to 12 Noon • Wed., no business transacted

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktoriai

Trys Moderniškos Koplyčios
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas — YArds 7-1741-2

MAZEIKA & EVANS
FUNERAL HOME

THREE
AIR-CONDITIONED CHAPELS

Parking Facilities

6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-8800

PETKUS

MARQUETTE FUNERAL HOME
— TEVAS IR SŪNUS —

TRYs MODERNIOS KOPLYČIOS:

2533 West 71st St. Telef. GROvehill 6-2345-6
1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNhall 3-2108-09

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS
2314 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213

PETRAS BIELIONAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-8401

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138 - 1139

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLYmple 2-1003

LEONARD BUKAUSKAS IR SŪNUS
649 East 162nd Street, South Holland
10821 South Michigan Avenue, Chicago
TEL. — CO 4-2228

REDAGUOJA ST. SEMENIENE, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5988

Kas pasidaro, kai moteris tampa ministere

Itakinga vokiečių kovoja prieš kosmetiką ir rūkalus

Vokietijos federalinės respublikos vyriausybėje yra moteris Kate Stroebe, kuriai pavesta rūpintis Vokietijos tiek vyrų, tiek moterų sveikata. Matyt, kad tai energinga moteris. Ji neseniai paskelbė karą visokiems kremams, tepalams, plovimams, kuriuos naudoja moterys paūgėjimui, sumažėjimui, suplonėjimui, sugrakštėjimui, pajaunėjimui. Lygiai karaujami jos su cigarais, cigaretėmis, tabaku tiek rūkomu, tiek uostomu ar kramtomu. Tuo reikalu higienos, šeimos ir mitybos ministras Stroebe pateikė atstatinamajam parlamentui komisijai įstatymo projektą, kuriuo turi būti uždraustos visos tos iki šiol vartojamos priemonės, kaip kenksmingos sveikatai. Reikia laukti, kad po kelių mėnesių ponia Stroebe pateiktas įstatymas bus parlamente priimtas, žinoma, jei jis gaus balsų daugumą. Įstatymas palies ir visų tu produktų "task-force" — propagandą per radiją ir televiziją, reklamas spaudoje, siuntinėjamas paštu ir pan., kurių šiandien pilni visi Vokietijos kampai.

Vokietijoje draudžiama rūkyti bendrose salėse

Kova su tabaku jau vyksta ir seniau, kai moksliniai tyrimai parodė, kad tabako vartojimo pasekmės yra baisios ir katastrofiškos: chroniškas bronchitas, astma, liežuvis ir plaučių vėžys, protinių galių sumažėjimas, atminties susilpnėjimas ir kt. Mokslinis kryžiaus karas prieš tabaką rado atgarsio daugelyje civilizuo- tų valstybių. Net ir JAV neseniai buvo įsakytas ant cigarečių dėžučių atspausdinti įspėjimą, kad rūkymas yra pavojingas sveikatai. Žinoma, tokios priemonės vartojamos tik tuose kraštuose, kur tabakas nėra valstybės monopolis, iš kurio valstybė gauna didesnes pajamas.

Po to, kai Vokietijoje buvo uždrausta rūkyti bendrose salėse (o tai jau buvo prieš kelerius metus), dabar valdžia ruošia naują smūgį: norima uždrausti reklamuoti cigaretes televizijoje. Nuo šių metų balandžio mėn. pradžios reklamos televizijoje sumažintos 50 procentų, o nuo 1972 m. jos turės visiškai išnykti iš televizijos ekranų. Panašaus likimo susilauks ir spaudoje telpančios reklamos.

Ministerė šauna į grožio tvirtovę

Tai daugiausia liečia vyrus, nes iš 100 rūkančiųjų yra 70 vyrų. Betgi kosmetikos vartojimas beveik išimtinai moterų reikalas — 90 proc. tenka moterims. Nėra jokios abejonės, kad vokiečių pasijus išduotos jų lyties atstovės valdžioje. Ji pasikėsino į svarbiausią moterų grožio tvirtovę. Jos įstatymo projektas be pasigailėjimo palies kosmetikos vartotojas. "Gana," pasakė ministerė Stroebe, su visokiais nereikalingais kremais, kurie neatstato kū-

no audinių, nepašalina veido raukšlių. Gana su visokiais skysčiais, kurie neva vitalizuoja odą, išryškina ir suvilgina akis". Tokių produktų nebus galima reklamuoti, skelbti jų nepaprastus savybes moterų grožiui ir gracijai palaikyti, jei jų biologiniai įstatymai kam pagailėjo.

Natūralaus grožio moteris be politinės intencijos

Pati Kate Stroebe yra graži, šviesiai mėlynų akių, ramaus veido, nors ir padengto natūraliomis raukšlėmis. Į ją tik pasižiūrėjus, atsiranda pasitikėjimas ir pagarba. Bet šalia to, ponia Stroebe trūksta takto ir politinės intencijos. Ji, tur būt, nepagalvoja, kad jos karas su kosmetika labai atsilieps būsimuose rinkimuose. Jos siekinys geras ir šventas: apsaugoti moterų sveikatą. O tačiau ji nepastebi pagrindinio fak-

toriaus, kuris skatina kosmetikų produkciją, būtent, tipiškos moterims iliuzijos — amžinosios jaunystės sėkmės, kurios jokia moteris neišsivadės ir leisis apgaudinėjama samoningai, kad tik išlaikytų tą iliuziją. Ar ji pajęgs atitraukti Vokietijos moteris nuo veidrodžio? Taigi, būsimuose rinkimuose Kate Stroebe — socialdemokratė, tikriausiai, sumažins moteriškus balsus savo partijai. Bet gal tas nuostolis bus atstatytas vyriškais balsais? Juk daugelis vyrų bus patenkinti sveikatos ministere, kad ji sumažina išlaidas šimos balanse kaip tik tiems kosmetikos kremams, kvepalams, mostelėms, dažams ir kitokiems reikmenims. Ministerės akcija atsilieps ir į šeimos santykius. Vyrų nepakės ilgesnį laiką savo žmonių apsvylusio žvilgsnio ir stengsis jas paguosti, palinksminti kitokių būdu, nekenksmingu sveikatai. J. Dr.

Moterų lageriai Mordvijoje

Šimtai tūkstančių žmonių dar ir dabar tebėra Sovietų Sąjungos darbo vergų lageriuose ir kalėjimuose. Jų tarpe yra gana aukštų procentas ir moterų. Juk ir tremiant iš Lietuvos nekalts žmones, nebuvo daroma skirtumo ar tai būtų vyras, ar moteris. Miunchene leidžiamas žurnalas "ABN Correspondence" 1971 m. Nr. 1 įsidėjo pranešimą iš Sovietų Sąjungoje slapta skleidžiamo biuletenio "Dabarties įvykių kronika" pranešimą apie ukrainietes moteris Mordvijos politinių kalinių stovyklose.

Ten yra kalinama Kotrina Mironivna Zarycka, gimusi 1914 m. baigusi Lysenkos muzikos institutą. Už ukrainiečių pogrindžio veiklą ji buvo dar lenkų areštuota ir nuteista 4 ir pusę m. kalėjimo. 1940 m. kovo mėn. ji areštavo NKVD. Iš kalėjimo ištrūko, užėjus vokiečiams. Iki 1947 m. ji buvo Ukrainiečių Raudonojo kryžiaus direktorė, bendradarbė laikraščio "Ideja i čyn"

(Ideja ir Veiksmas) ir buvo ryšininkė ukrainiečių patriotų organizacijoje. Dalyvavo ukrainiečių partizaninėje veikloje. Kautynėse buvo sužeista ir, būdama be sąmonės, uždaryta į kalėjimą. Atsigavusi ji priėmė cianido ampu- lę, bet jos gyvastis buvo išgelbėta. Nuteista 25 m. kalėjimo, laikoma Vladimire. Kalėjime gimė ir jos vaikučiai. Jos vyras Michailo Michailovič Soroka laikomas darbo vergų lageryje ZCH 383-17 A.

Mokytoja Halina Didyk, gimusi 1912 m., buvo sukilėlių ukrainiečių armijos Raudonojo kryžiaus vicedirektorė ir jų ryšininkė. Areštuota 1950 m. kovo mėn. namuose, kur slėpėsi gen. R. Šuchevič. Jis žuvo kovoje. H. Didyk nuteista 25 m. ir iki 1969 m. dar buvo Vladimiro kalėjime.

Daria Husiak, gimusi 1924 m., ukrainiečių partizanų ryšininkė, areštuota 1950 m. ir, nuteista 25 m., jau net 19 m. praleido Vladi-

miro kalėjime. Marija Palchan, gimusi 1927 m., ukrainiečių patriotų ryšininkė, areštuota 1958 m. ir nuteista 15 metų. Evgenija Kisliučuk, apie 65 m., antru kartu nuteista 10-čiai metų už priklausymą Jahovos liudininkams. Ji turėtų būti išleista 1972 metais.

Tame pat lagery yra dar tokios moterys: Lidiya Skliarova ir Bahlina Selivončik, nuteistos už bandymą pagrobti lėktuvą ir pabėgti užsienį. Lietuvė Verutė Kodienė uždaryta į psichiatrinę ligoninę. Nadeža Hrozena, Marija Varseva (iš Taškento) ir Marija Semenova nuteistos už priklausymą stačiatikių bažnyčios daliai, kurios nepripažįsta Sovietai; Vira Božar už priklausymą Jahovos liudininkams; Valentina Maškova už bandymą su vyru pabėgti per sieną į užsienį; Latvijos rašytojo dukrė Birutė Heilane; Olena Rohaleva už dalinimą atsisaukimų; mokytoja Raisa Bekdualjeva už laiškus į užsienį; Natalija Gruenwald — filmo "Dveji metai virš prarajos" herojė; Vira Voronceva — nuteista mirti apkaltinus bendradarbiavimu su vokiečiais; vėliau ta bausmė pakeista 15 m. kalėjimo.

Paskutinėmis žiniomis grupė ukrainiečių kalinių iš Vladimiro kalėjimo buvo perkelta į Mordviją. Tarp jų: Michailo Horyn, Michailo Masiuto, Katerina Zariaka, Halina Didyk, Daria Husiak, Lev Lukjanenko, Ivan Kandyba, Ivan Sokulskij, Mykola Kulčinskij ir Viktor Savčenko iš Dnipropetrovsko; šie pastarieji buvo 1970 m. sausio mėnesį nuteisti už "Jaunimo laisvą iš Dnipropetrovsko". Laiške atskleista rusifikacija mokyklose ir Ukrainos gyvenimo sunkumai. Sviatoslav Karavanskij pasilieka Vladimiro kalėjime. J. Žuilyb.

Naujos krypties opera

Garsiajame Lincolno centre, New Yorke, Juilliardo teatre pastatyta nauja opera "Pralaimėtojai" (The Losers). Tai pagal Barboros Fried tekstą Haroldo Farbermano sukurtas muzikinis veiklas, duodąs galimybes gerai pasireikšti visoms Juilliardo teatro jėgoms; dramoms, technikos departamentams, baletui ir orkestrui. Operos kompozitorius Farbermanas yra Oaklando simfoninio orkestro dirigentas. Jis teikė direktyvas ir šiam pastatymui, įvykdytam vadovaujant Jonui Housmanui. Tai buvo akademinio teatro pastatymas ir jam pavyko profesionalumo besiekiančius dainininkus ir aktorius sulieti į darnų muzikinį dialogą, ryškų savo realumu. Pastatymas buvo galimas dėka New Yorko universiteto Juilliardo mokyklos finansinės paramos. Muzikinė palyda buvo sudaryta iš džiazo, elektrinės gitaros, fortepijono, šešių mušamųjų instrumentų, nuosakaus baso, vieno pučiavimo, vieno smuiko, violos ir violonšėlės.

Marcelė Katiliūtė (1912—1937)

Motinos Diena (medžio raižinys)

ŽYMIOSIOS LIETUVĖS MOTERYS

Gyvenant pasaulyje, kur yra nemažas moters degradavimas, mūsų lietuviams išeiviams yra ypatingai svarbu turėti prieš akis idealios, šviesios lietuvių paveikslą, kuri, išryškindamas patriotinį momentą, sukuria dr. Martynas ir Valerija Anysai, autoriai knygos: "Žymiosios lietuvių moterys". Knyga išleido Lietuvos skautų sąjungos Kanados rajonas Toronto, Ont. 1970 m. Veiklas turi 287 pusl. iliustruotas J. Batūraitės paveikslais. Knyga kainuoja 7.50 dol. gaunama "Drauge".

Kaip viršelyje pažymima medžiaga šiam veikalui surinkta iš literatūros lietuvių, lenkų, rusų ir vokiečių kalbomis ir ji apima mitologiją, padavimus ir istorines žinias apie eilę šviesių lietuvių moterų. Duodama čia legenda apie Jūrą ir Kastytę, Kuršių pamario padavimas apie Neringą, žemaičių pasaka apie Žemaitę, istorinės apysakos apie Aldoną Gėdimaitę, Birutę, Mirgą, romantiška apysaka apie kunigaikštienę Agluoną, istorinė apysaka apie Did. Lietuvos kunigaikštienę Oną, patriotinė apysaka apie Gražiną, istoriniai pasakojimai apie Maskvos kunigaikštienę Sofiją Vytautaitę ir apie karalienę Barbora Radvilaitę, sulietuvintas Lermontovo eiluotės veikalas apie Skaistutę, intriguojanti biografija kovotojos dėl laisvės Emilijos Pliateraitės.

Viskas parašyta su meile Lietuvai, su giliu patriotiniu jausmu, lengvu patraukliu stiliumi; veiklas bus įdomus ir moterims, ir vyrams, ir naudingas skaityti mūsų jaunimui. Iškelia įvairias idomybes, pvz. kad pirmoji svetimkariumenė, kuri buvo užvaldžiusi Krymą, buvo lietuvaitė, arba, kad Barbora Radvilaitė buvo

pirmoji ir vienintelė lietuvių, kuri Lietuvos - Lenkijos valstybėje buvo pasiekusi karališko vainiko. Rašiny apie Pliateraitę suminiama, kiek daug dėmesio jai buvo skirta lenkų, prancūzų, vokiečių literatūroje ir kaip mažai lietuviuose.

Kai kur neišvengta ir naivumu, pvz. 196 psl. skaoma, kad 1445 m. buvo 6953 metai po pasaulio sutvėrimo. Pasitaiko kalbos riktų, pvz. 66 psl. rašo "po šešerių dienų" (turi būti — po šešių) arba 125 psl. vieton "pusbroli Vytautą" išspausdinta "pusproli Vytautą". Bet tai vis smulkmenos. Apskritai, knyga įdomi, naudinga kiekvienai šeimai.

J. Pr.

Marijuana sukelia psichologines problemas

"Journal of the American Medical Assn.", pasaulinį garą turintis mokslinis periodinis leidinys, išspausdino pranešimą apie Philadelphia psichiatro dr. H. Kolansky ir dr. W. T. Moore atliktus tyrimus su 38 jaunuoliais vyrais ir moterimis, tarp 13 ir 24 m. amžiaus, kurie rūkė po dvi ar daugiau marijamos cigaretes savaitėje. Šių gydytojų tyrimai parodė, jog marijama buvo priežastimi, kad jos naudotojai parodė menką socialinę nuovoką, sumenkėjusį dėmesį, baimę, depresiją, apatiškumą, abejingumą, pasyvumą, net ir kalbos sulėtėjimą bei neaiškumą. Juose atsirado palinkimas į seksualinį promiskuitetą, o keturi net bandė nusižudyti. Ji kiti ke'uri įgavo visagalybės iliuzijas: vienas jų ėmė manyti, kad jis mesijas, kitas, kad Ma-

fijos vadas, trečias — kad jis pirmas naujosios rasės žmogus.

Kai kurie kiti gydytojai mano, kad tu tyrimų rezultatai nėra galutiniai, bet visgi jie reikšmingi.

Kultūrinės programos miestų bibliotekose

Turėdama atkreipti dėmesį, kad miestų bibliotekose galima ne tik gauti gerų knygų, bet ir pasinaudoti daugybe kultūrinių programų. Pvz. Chicagos miesto centrinėje bibliotekoje meno departamente gegužės mėnesį vyks Ch. Strauman vielių konsertų paroda ir Ch. Kaplan medžio skulptūrų paroda. Gamtos mokslų skyriuje bus išstatyta inkstų pareigas atliekanti mašina ir medžiaga kovai prieš širdies ligas. Technologijos skyriuje — Bell telefonų paroda. Vaikų skyriuje — Afrikos meno ir rankdarbių paroda. Koridoriuose — negrų šokėjų nuotraukų ir rinkinių karys paroda. Gegužės 10—15 d. — jaunų filmutojų fesivalis popietinėmis valandomis.

Be to — vyksta koncertai, gegužės 1 d. 12 val. 15 min. — moterų simfoninio orkestro, gegužės 5 d. 12 v. 15 min. — Triton kolegijos ansamblio, geg. 6 d. 7 v. v. — Chicagos simfonijos orkestro, geg. 8 d. 12 v. 15 min. — Chicagos simfonetė. Visur įėjimas nemokamai.

Marijuana itin pavojinga motinoms

Britų mokslininkų grupė, vadovaujama Oxfordo universiteto farmakologijos profesoriaus W. Paton, paskelbė, jog marijamos rūkymas įveda į žmogaus organizmą kenksmingų medžiagų, kurios gali sužaloti kepenis ir kurios kildina laukiančioms gali būti priežastimi prarasti naujagimį.

Gečės Motina

Nuotr. Vytauto Maželio